

ÁGNES MAGYAR KIRÁLYNÉ KÉPE A KÖNIGSFELDI TEMPLOMBAN ÉS A FUGGER KRÓNIKÁBAN.

hintón vitt s ezüst hímzetű fekete takaróval leborított koporsót az állomásra, hol azt az udvari vonathoz csatolt díszes gyászkoosiban helyezték el.

A halottszállító vonat reggeli 8 órakor indult el Genfből. Roppant közönség lepté el az állomás környékét s állt ott mély csöndben. Minden arczról leolvasható volt az őszinte gyász. Maga a város is tele volt a gyász jelvényeivel már szombat óta. Az üzletek is általában zárva voltak. A koronás fejedelmet nem ismerő nép könyezve vett búcsút a legnemesebb uralkodónak holttestétől, midőn a vonat csöndes robogással megindult, mely elé minden nagyobb állomásnál, így Lausanneban, Freiburgban, Bernben és Zürichben kivonult a hatóság és a nép.

A gyászvonat szeptember 15-én este érkezett meg Bécsbe a feketével bevont nyugati pályaudvarra, honnan a Mariahilfer-strasse-n végig behatárolt néptömeg és katonaság sorfala közt hatlovas udvari gyászhintókat szállították a fejedelmi halottat a császári palotába, a Hofburgba. Az útba eső utcákat homokkal hintették be s az utcák kirakatait is csaknem mindenütt gyász-diszítványokkal látták el. Csaknem zajtalanul haladt rendeltetése helyére a gyászhintó, melyet a kíséretet vivő udvari kocsi egész sora kísérte. Már 11 óra felé járt az idő, mikor a szomorú menet a Burgba megérkezett.

A nagy súlyú kettős koporsót nyolcz, feketébe öltözött udvari lakáj emelte le a gyászhintóról s vitte be az udvari kápolnába, hol aztán a kész ravatalra helyezték, lábbal fordítva az oltár felé, mely előtt külön állványokon voltak elhelyezve a boldogult felséges asszony osztrák és magyar koronái, főhercegnői kalapja, legyezője, keztyűje, rendjelei és védaasszonyi jelvényei.

A kísérteties fényben ragyogó kápolna falaira a királyné czimerei voltak fölalkasztatva ezzel a fölrással: *Elisabetha, imperatrix Austriae et regina Hungariae, MDCCCLXXXVIII.*; a ravatalon és a kápolna oldalsó részeiben a koszorúk egész halmai pompáztak.

A király gyermekeivel és a királyi család tagjaival fájdalomtól megtörtén várta itt drága halottját, a gyászvirág vétele óta ekkor jelenvén meg először bécsi palotájában. Ott voltak mély gyászban a magyar országgyűlés két házának tagjai, Budapest küldöttjei, számtalan magyar és osztrák város és testület képviselői s Magyarország és Ausztria legfőbb méltóságai.

A ravatalra elhelyezett koporsót Mayer udvari plebánus újra beszentelte s a papság halotti énekeket zengett. Erre a két zárú koporsó kulcsait a boldogult királyné főudvarmestere átadta az első főudvarmesternek, mire a kápolna lassanként kiürült s csak a kirendelt örök maradtak a koporsónál, meg egy kapuczinus szerzetes, ki a ravatal lábánál elhelyezett térdelőszámolyon imádkozott a nagy halott lelki üdvéért.

NEFELEJCSEK.

Másokért.

Mért legyek én mások bolondja?
Az ember ezt gyakorta mondja;
Verítékét mégis csak ontja
Nem önmagáért, másokért,
Míg útja végpontjához ért.
Érzi, hogy a mit így veszít,
Látatlanul is idézít.

Vég.

Lassan enyészve, vagy hamarabb
A hova dől a fa, ott marad...
Égre törő vágad mondó, mit ér?
Elyeli azt egy öt lábnyi tér
S útad bámi messze tévedez,
Egy kicsi halomnál vége lesz.

Részvét.

Ha búsnak látod a jelent
S föleg borúl egdre fent:
Kérlelem a jövőt,
Hogy föllegen által
Derítse homlokod'
Egy reménysugárral.

Ha búsnak látod a jövőt,
Kérlelem én a múlt időt.
Hogy szép emlékidet
Szemed elé tárva,
Mézet öntsön szived
Ürömpoharába.

Hiú kívánat.

Vállaidról az évek terhét
Lerázní, oh! tudom, szeretnéd,
Hogy új pályát ifjodva láss
S vezessen, böles tapasztalás...
Üres ábránd, hiú kívánat!
Bezáródott a múlt utánad
S bár új pályán, ifjan haladj,
Csak oda érsz, a hol ma vagy.

Kis kereszt.

Rejtsd kebledbe tőlem
Ezt a kis keresztet,

Könnýítse azt, melyet
Rád a sors eresztett
S búkult szived magába térten,
Dobbanjon egyet néha értem.

Üröm.

Életemben ha van üröm,
Békén türom;
Örömet is ad az ég,
Könyei keserv s mosolyoknak
Egybe folynak
S nap letünvén egy a vég.

Imakönyvbe.

Imádkozzál, higgy és remélj:
Veled van az Isten, ne félj!
Számállja titkos könnyedet
S megnyitja néked az eget.

Ének a halálról.

Oh halál! mért nem lehetsz te
Olyan meghitt barátunk,
Kit reggel, vagy késő este
Mindig szívesen látunk?
Miért riad meg tőled
Ösztönszerűn az élet?
Hogy bár olykor esdve kérünk,
Mégis ha jössz, elfagy vérünk.

Tudom, hogy földi életem,
Bizonytalan s mulandó,
Öröknek azt nem vélhetem,
A mi bennem halandó.
De részt nyertem az égből
A teremők kezéből
És azzal, úgy kívánkozom,
Az égiekhez tartozom.

Látom, hogy fölfelé lobog

A tűznek tiszta lángja,
Fölfelé áraszt illatot
Rétek, mezők virága;
Hamv és kóró ide lenn
Elenyészik hirtelen,
Példázza porló testemet,
A láng s az illat lelkemet.

Bizvást megyek hát útamon,
Nem szorongat a kétség,
Világossá lesz egykoron
Előttem a sötétség,
A földi pálya vége
Lelkemnek menedéke,
Engem azon túl is vezet,
Én Istenem! a te kezéd.

Lévay József.

MAGYAR KIRÁLYNÉK SVÁJJCZBAN.

Az egész művelt világ turistáinak Eldorádója, a szabad intézmények kiváltságolt területe, minket magyarokat még egy harmadik tekintetben is közelről érdekelhet. A bérczes Svájc, távol esik ugyan tőlünk, mégis számos nevezetes magyar történelmi emléket mutathat fel Atilla korától kezdve, egész a jelen percz mindenki előtt ismeretes nagy eseményeiig.

Sokan itt, a franciaia Svájcban keresik a hunnok nyugat-európai maradványait. Az anniviersi és entremontivölgy (Valais kanton) nyolcz községét állítólag az Olaszországból menekő hunnok alapították volna, s mai romancok hűvelőkben némi magyar vonásokat próbálnak felfedezni azok, a kik előszeretettel cserkésznek az őstörténelem ingoványain. A vezérek korának rablóhadjárata menő magyar nomádjai nem egyszer keresték föl Helvetia vadregényes vidékeit s kalandjaik egész arculatát épen egy itteni, sanct-galleni barát rajzolta meg legjellegzetesebben. Az Árpádok kora, a mint látni fogjuk, egyéb történelmi kapcsolatokot tüntet föl. Zsigmond korában a konstanci zsinat oly fényes és nagyszámú kíséretét látta a magyar királynak, minő addig az ideig nem

igen fordult még meg a messze külföldön. A Hunyadiak dicsősége jelentékeny részben a svájci zsoldosokra viheto vissza. Luzern kanton úgynevezett állami levéltára tömérdek adatot őrzött meg a fekete sereg (legio nigra) számára toborzott svájci zsoldosokról. Majd a hitújítás forradalma hozott bennünket közeli összeköttetésbe nemcsak Genffel, Kálvin városával, hanem Zürichchel is, hol a könyv- és levéltárak gazdag forrásai a magyar protestáns egyháztörténetnek. S midőn a protestantizmus vértanúi gályáikról szabadulnak, Zürich városa fogadja őket vendégeikül, ellátva szegényeket menedéklellyel is, melynek kiadatlan eredetijét gyűjteményemben tartogatom.

Az individualis szabadság eszméje nem csupán egyházi, de politikai téren is összehozott bennünket a helvétékkel. Mikor legjobbjainknak nem volt maradása a hazában, a magyar emigránsok nagy gyülekező helyévé lett a szabad

MAGYAR SZENTEK A BERNI DIPTYCHONON.

ANTIPENDIUM BERNEN; ÁGNES MAGYAR KIRÁLYNÉ HIMZÉSE.

Svájcz, Zürichtől Genfig. Itt találtak menedéket Klapka, Teleki László, Horváth Mihály, Dessewffy, s itt akart letelepedni Mészáros Lázár, közvetlen halála előtt. Szalay László Zürichben, Horváth Mihály Genfben írta meg Magyarország történetét s ez utóbbi ugyanott is adta ki, a szintén emigráns Puky Miklós nyomdájában.

Sokat mondhatnánk még, de a felsoroltakban kimerítettük a legfontosabb mozzanatokat. Ideje lesz megfelnünk a czikkünk czimében ígért feladatnak, a miért is a középkor történetébe kell visszamennünk.

III. Endre magyar király, az Árpád-ház utolsó férfi-tagja, néhány évvel trónra lépte után, elvesztette nejét Fenennát, kitől egyetlen leánygyermek, Erzsébet maradt. A tőzsomszéd Ausztria uralkodó fejedelme, Habsburgi I. Albert mindaddig hadi lábon állott III. Endrével, kit, anyjára, a velencei Morosini Thomasinára cézolvza, «velencei kalmár»-nak csüfölt, mi olyanforma, mint ha mai szóval «kucsébernek» hívnák valakit. 1296-ban egyszerre megfordult a hangulat a magyar király irányában Bécsben. Kedvét keresik az özvegy uralkodónak s a barátokozásnak az a vége, hogy III. Endre még ebben az évben eljegyezte Habsburgi I. Albert leányát, a 16 éves Agnest. Az ifjú mátká, régi szokás szerint, egyelőre otthon maradt «jegyben-gyűrűben» s csak a következő évben kelt egybe királyi jegyesével. Ágnes hazulról 40.000 ezüst márkát kapott hozományul, viszont férjétől hitlevelet, melyben Pozsony vára és városa haszonélvezetét kötötte le számára.

Idejövetele után csakhamar Benedek veszpéri püspök magyar királynévá koronázta. Mivel pedig legelső Habsburg-házi királyunk csak 1437-ben lépett trónra: a Habsburg-ház tagjai közül Ágnes volt az első, ki Szent István koronáját viselte.

III. Endre és Ágnes házasságát politikai szempont, különösen a német trón betöltése

sietette. Ugyanez döntött III. Endre egyetlen leánya, Erzsébet sorsa fölött is. Minden választófejedelem meg volt már véve I. Albert részére, csak a cseh királyal nem tudott boldogulni, bár 50.000 márka ezüstöt ígért szavazatáért. Ekkor keresztül viszi, kétségkívül leánya, a magyar királyné közvetítésével, hogy a hét éves magyar királykisasszony, Erzsébet, kit szárnyai alá véve, Bécsben neveltetett gyermekei között: Venczel cseh király hasonnevű fiával, a későbbi magyar királyné eljegyeztesse. A házasságból ugyan semmi sem lett, de Albert rövid idő alatt czélját érte.

1301. január 14-én III. Endrénél kihalt az Árpád-ház. Az özvegy királyné elhagyta ó-budai palotáját, összeszedte a korona kincseit, az osztrák marsall elfoglalta számára Pozsony várát s elkísérte őt szüleihez Bécsbe. Ettől fogva az alig huszonegy éves özvegy királyné kereste a magányt. Bécsben magyar nők számára Himelpfort nevű prémontrei rendi zárdát építtetett, mely Bécs belvárosában állott, azon hely szomszédságában, hol 1703-ban Savoyai Eugen építtette a maig fennálló pompás palotát gazdag barock-izlésben. Itt vette a rémhír, hogy édes atyját Habsburgi Albertet, ősei fészékében, a mai Svájcban, orgyilkos kéz szúrta le.

A német királyok és császárok közül, történetük hosszú folyamában, mindössze kettő verezett el vazallusainak gyilkos fegyverétől. Az egyik Sváb Fülöp, kit 1208-ban szűrt le Wittelsbachi Ottó, a másik Habsburgi I. Albert, kinek épen száz év mulva, 1308-ban verte torkába dárdáját saját unokaöccse, János hercege.

A véres árnyak három fejedelmi nőt borítottak örök gyászba. Habsburgi Albert özvegye, Erzsébet s leánya Ágnes, III. Endre magyar király özvegye, soha többé nem vetették a gyászruhát s többé-kevésbé velük osztozott a bánatban, saját életét is siratva, egy viruló hajadon: Ágnes mostoha leánya Erzsébet, az utolsó

Árpád-házi magyar királykisasszony, I. Albert nevelt leánya.

Habsburgi Albert özvegye, leányával Ágnessel együtt, sietve kereste föl a szomorú helyet, hol szeretetük tárgya elvázott. Aargau kantonban, az ősi Habsburg vára tövében elterülő szép fensíkon vadászat közben ment végbe az orgyilkosság. Az özvegyek itt megjelenve, fogadalmat tettek drága halottjuk emlékének fentartására. «Az ó-világban, — úgymond a széplelkű Nicolas, — bebalzsamozták a halottakat: a katholicizmus emléketek balzsamozza; nem tűri, hogy veszendőbe menjen, mert megörzi emlékünnepein, imáiban és örökkévaló reménységeiben».

A két özvegy, miután a szomorú helyet Königsfelden-nek (Campus regius) nevezték el, ugyanott kápolnát kezdett építtetni. A völgyben kigyózó Aar vize partján, egy-egy negyedórai távolban egymástól, néznek farkas-szemet Habs-

burg várának a bérczetetőn maig fennmaradt egyetlen őrtonya, lent a sikon az ódon Brugg városka, Habsburgi Rudolf császár hajdani székhelye, egykorú «fekete tornyával», s a kettő közt, a háromszög harmadik sarkát alkotó Königsfelden.

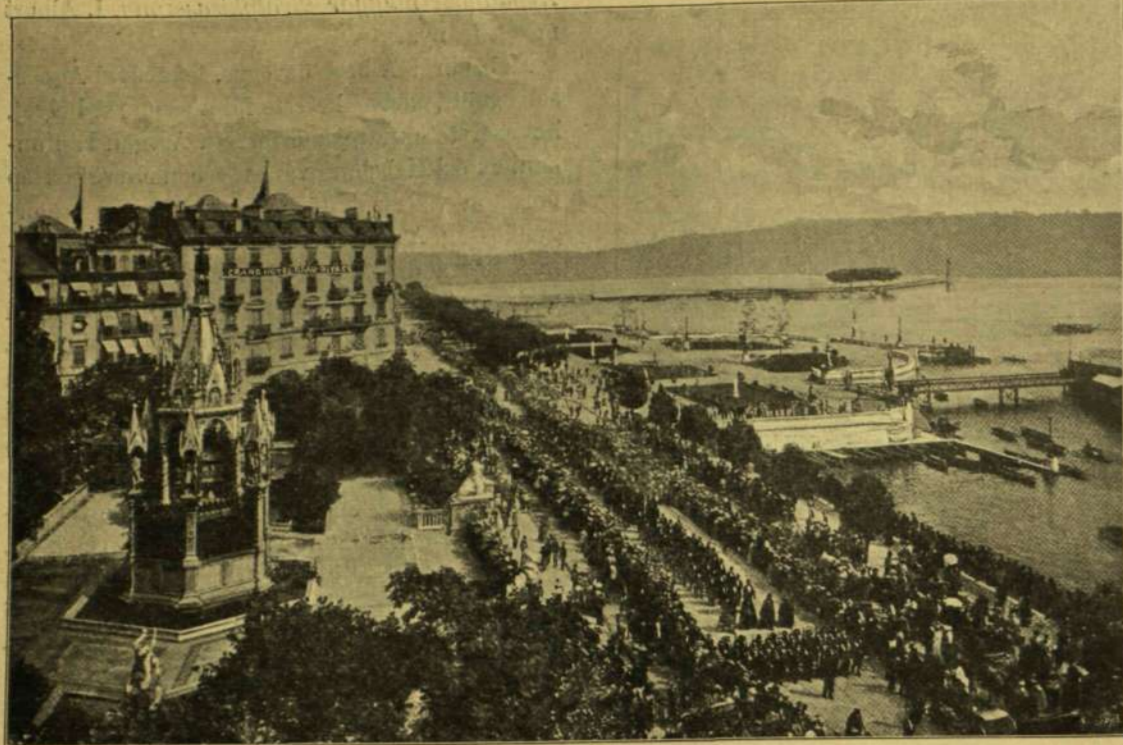
Erzsébet és Ágnes kegyelele nem érte be egy egyszerű kápolnával. Szép templom építését s kettős kolostor alapítását forgatták eszükben. A templom a hit esarnoka; a kolostor a mellett, hogy fölszentelt hajléka a hitnek, egyszerűsége nemes ajándék a szegényeknek és betegeknek, kiknek eltartásáról és ápolásáról rendszerint a kolostorok, illetőleg alapítók gondoskodtak.

Két évvel az orgyilkosság után, egy szentklárendi apácázárda és egy szentferencz-rendi minorita-kolostor alapjait rakta le Königsfelden a két özvegy királyné. Az építésre Ágnes ügyelt fel, s miután 1313-ban anyja is elhunyt, az építkezés költsége is reá hárult. Nem kimélte a kiadást, hiszen lassanként minden közel vérokona ide került a templom sirlójtába, ide került Ágnes asszony körébe, ki túlélte apját, anyját s mind a tiz testvérét.

Königsfelden a mai napig fennállanak a magyar királyné kegyes alkotásai, s mai napig kamatoznak a szegények és nyomorultak javára. Miután a régi apácázárda 1528-ban eltörtölték, mindkét kolostor előbb kórházzá, később örültek házává alakítottatott át. Az intézet az ősi alapítványokból tartatik fenn, bár ezekből jó nagy summát fordítottak a környékbeli hús plebánia gyámoltására.

A kora csücsüves templom szintén fennáll, csakhogy raktárnak használják. Háromhajós épület, nyolczszögű pillérekkel, keskeny és alacsony oldalhajókkal. Föoltára épen azon a helyen van, a hol Albertet leszárták. Erre emlékeztet a föltöte lévő birodalmi czimer, valamint fölírata: REX ALBERTVS.

Eredeti rendeltetésének szolgál azonban ma is a templomnak hosszu, egyhajós chorusa, mely 1350-ben egészen a magyar királyné költségén épült. A csücsüves izlés ezen remek darabja, különösen nevezetes festett üvegablakairól. Tizenegy ablaka közül csak kettőn van

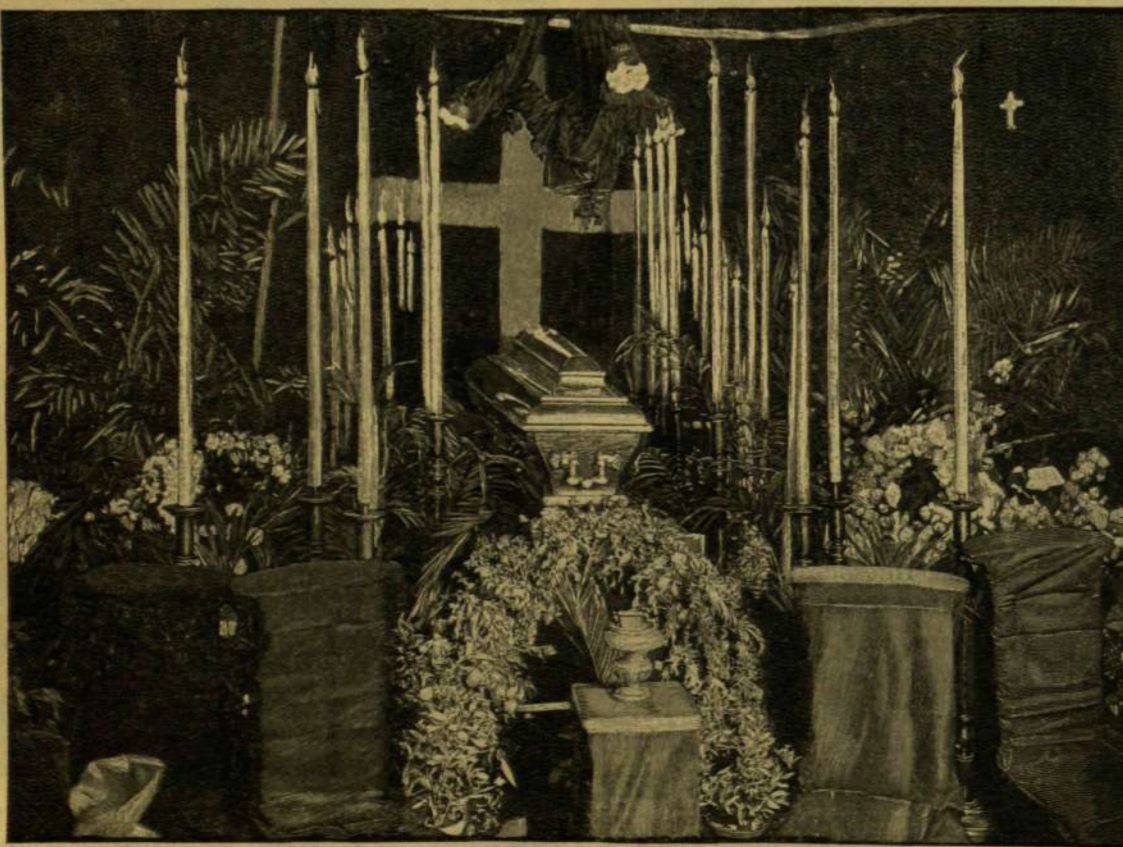
GENF VÁROS ÉS A GENFI KANTON LAROSSÁGÁNAK GYÁSZMENETE A BEAU-RIVAGE FOGADÓ ELŐTT.

újabb keletű festett üveg; a többi kilencz változatlan épségben maradt fenn azon mód, a mint Ágnes királyné 1358-tól haláláig, elkészítette.

Bibliai alakok, aztán sz. Ferencz és sz. Klára mellett az alapító s családja életéből vett jelenetek díszítik e roppant magas ablakokat. Ott látjuk Albert királyt, trónusán ülve. Mellette magyarországi Szent-Erzsébet, II. Endre magyar király leánya, kezében a kettős kereszttel, Magyarország czimerével, s I. SANA ELYZABET felirattal. Odébb egy tábla Habsburgi Ágnes egybekelését ábrázolja III. Endre magyar királlyal; mellette egy másik, ismét Ágnes mutatja, a mint bevonul a zárdába, s végül a mint a köznegelyi templomot és kolostorokat, mint alapítványát, térden állva ajánlja föl az Urnak. Még a mult században megvolt a felirata is, mely így szólt:

ILLVSTRISSIMA · D'NA · D'NA · AGNES ·
QVONDAM · REGINA · VNGARIE ·
FILIA · ALBERTI · REGIS · ROM ·
PER · CIVIS · PROCVRACIONEM · ISTA · DVO ·
MONASTERIA · SVNT · EDIFICATA ·

Mindezek, góth ízlésben tartva, az üvegfestészet valódi remekei. A képek szerkezetének jellege szönyegszerű. Rendkívül pazaron díszíték az alakok fölött emelkedő csúcsos mennyezetek, s az egészek kiváló becsét ad az a ritka

A RAVATAL GENFEN.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ HALÁLA.

megkapó színhatás, mely magyarázatát a színek olyatén művészi elosztásában leli, hogy a festményeken sehol két szomszéd szín nem foly össze zagyván a szem előtt.

Önkéntelenül ötlük fel a kérdés, miként győzhette Ágnes királyné azt a rengeteg költséget, a mibe a köznegelyi alapítványok, építkezések és felszerelések kerültek? Miből győzte egyéb, csaknem kivétel nélkül III. Endre emlékére tett alapítványait, a minők a neuburgi, gamingi, mauerbachi, a sanct-bernhardi nőzárdákban, az engelbergi, a sizenkilchi, az interlachi (Interlacus, a thuni és brienzi tó közt, Svájcban) a gérondi zárdákban, az esztergomi székesegyházban (Nezsider adományozta neki, Moson-megyében), a marburgi templomban magyar Szent Erzsébet sírjánál, a bécsi klarisszánál, a bécsi és a Habsburg vára melletti badeni (svájci) kórháznál tett fejedelmi alapítványait?

Ágnes kétségkívül leggazdagabb királynője volt korának. Roppant jövedelmet húzott értékes birtokaiból, s kezeibe jutott az *Arpádok kincstára*. Abban az időben az ékszer és drágaság olybá veendő, mint napjainkban a takarékpénztári betét. Az egyház áttokkal sujtotta a pénz kamatoztatását, egyaránt uzsorának minősítve minden jövedelmet, mit a holt-tőke hajt. Így a kinek pénze volt, ékkövekben, ékszerek-

A KIRÁLYNÉ HOLTTESTÉNEK ELSZÁLLÍTÁSA A BEAU-RIVAGE FOGADÓBÓL.

ben, s más drágaságokban helyezte el, melyek értékesíthetők voltak bármikor s a mi fő, természetükénél fogva mozgósíthatók is.

Az özvegy királynő ezt a többszörösen megdézsmált, de mégis jelentékeny kincstárát vitte magával egy oly országból, hol az élő fejedelem alatt is teljes volt az anarchia, holta után pedig fenekestől felfordult minden.

A köznegelyi krónika szerint Ágnes Magyarországból 800 ékszerrel vitt magával, melyek oly annyira értékesek, hogy a legkisebb is 20 márkát ért, míg a legnagyobb nem kevesebb mint 80 márkát, abban az időben igazi nagy vagyont. «Ingenium cumulum lapidum pretiosorum e regno illo attulit» — mondja a krónikás. S még ezenfelül hitbérét Károly Róbert magyar király biztosítván, e czimen nem kevesebb mint 8000 ezüst márká évi jövedelmet küldtek ki hozzá évenként Magyarországból.

Az ekként elvitt magyar királyi kincstár tárgyai nem veszték el minden nyom nélkül. Egyik minden tekintetben értékes darabja volt az a diptychon, mely jelenleg a Történelmi Múzeum egyik legbecsesebb műkinése Bernben. Diptychonnak nevezték a középkorban azt a kétfelnyitható táblát, melyet az oltárokra helyeztek. E szokásból fejlődött a szárnyoltár, aminő pl. nálunk, körülbelül legszebb példányban, Lőcsén maradt meg.

A berni diptychon annyira ékes s akkora anyagi értéket képvisel, hogy jóformán csak e miatt tulajdonították Merész Károly burgundi

fejedelem tábori oltárának, mint a ki korának nemcsak leggazdagabb, de egyuttal legjobb ízlésű fejedelmei közé is tartozott.

A diptychon egyik szárnya 0.4 méternyi, a másik 0.8 méter széles hársfa-tábla, mely aranyozott ezüst-lemezekkel van bevonva. Mindkét szárny 23 különböző terjedelmű és alakú mezőre van osztva. Pazar díszítése a kora-észtergomi művészet idejét árulja el. Eredetileg nem kevesebb mint 21 drágakő és igazgyöngy volt rajta, melyekből most már egynehány hiányzik.

Az oltártábla balszárnya felső sorában középpüti, hártára festett négy kised kép van alkalmazva, melyek mivel hegyi jegecz-lemezek alá szorítvák, ritka épségben maradtak fenn.

Négy magyar szentet ábrázolnak e kised képek. Az első egy ősz szakállas-bajszos alak, fején gyöngyös korona, körülötte a szentek dicsfénye; jobbában buzogányszerű jogar; balját szívére szorítja. Felirata: S · STEPHANVS. Szent-István magyar király himes vörös ruhájára azúr-kék királyi palást van vetve.

Mellette látható fia, Szent-Imre magyar királyi képe, sűrű fekete bajszsal s szakállal. Arany koronája papi birretum alakú, mely azonban épügy nem illeti meg, mint a tényleges uralkodás másik jelvénye, a jobbában tartott jogar. Balkezét, a Lévi-nemzetség keleti szokása szerint, hóna alá emeli akként, hogy tenyerét egészen kifordítja. Felirata: S · EMERICVS REX, bár sohasem volt király.

A másik pár jobbra eső alakja Szent-László képet mutatja. Arca ugyan különbözik Szent-Imrétől, de jelvényei, koronája, ruhái, bal tenyerének tartása egészen hasonlóak a királyfiéhoz. Ez mindenesetre hiba, mert e magyar

A KIRÁLYNÉ HOLTTESTÉNEK MEGÉRKEZÉSE BÉCSBE, A NYUGATI VASÚT PÁLYAHÁZÁBA.

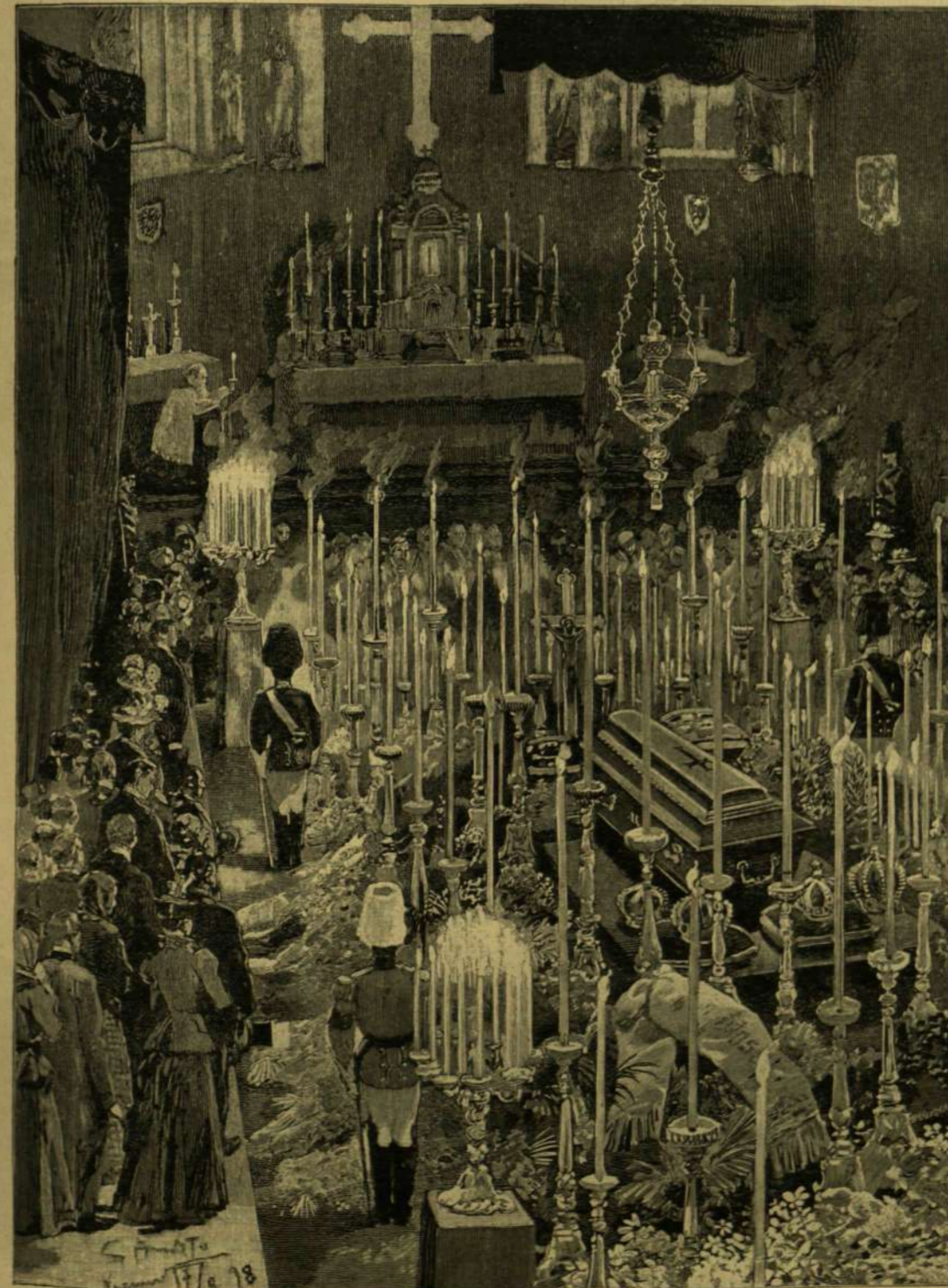
szentnek érmeinken is mindenkor következetesen használt külön jelvénye s ismertető jegye nem a jogar, hanem a bárd. Ha nem látnók feliratát, mely szerint: S · LADISLAVS REX van előttünk, nem lehetne fölismerünk.

Ugyanezen táblácskán a szent-király szomszédja magyar Szent-Erzsébet, IV. Béla magyar király testvére, kinek birretum-szerű koronás fejét, valamint vállait fehér fától fűdi. Azúr-szín királyi palástját arannyal dúsan áttört szegélyzet veszi körül. Jobbjában úgy tartja a magyar czimert jelentő kettős keresztet, hogy ennek alsó szára nem látszik. Itt tehát csak magyar királyi vérből származását jelenti a jelvény, míg szentségének attribútuma, a rózsaszín csodájára vonatkozó kosár és rózsaszín nincsen rajta megörökítve.

Az itt előforduló magyar szentek közül hármat az 1253-tól 1296-ig terjedő időben avattak szentté. Ha ez időpontot egybevetjük az egész ötvösművön előmlő művészet korával, eredményül az jó ki, hogy a diptychon körülbelül az 1290-es évek legvégén készíthetett. S mivel a keleti kameák alkalmazása, a velencei filigrán díszítés, s általában az egész mű szerkezete és kivitele velencei munkára vall: igen valószínű, hogy a diptychont a melléknévvel velenceinek hívott III. Endre magyar király készítette valamely előkelő velencei vagy raguzai ötvössel, ki nem mulasztotta el fölvenni a házi-oltár szent alakjai közé a király védszentjét, Szent-Andrást sem. A király kincstárával együtt jutott bizonyára Ágnes birtokába, majd a hitújítás kezdetén, az egyházi kincsek elkobzásakor világi kezekbe, s végére a berni Történelmi Múzeumba.

Ágnes királyné híres volt himzéseiről. Ma is meg van egy ékes kézimunkája a berni Történelmi Múzeumban. Diszes oltár-elő (antependium) ez, mely 3.18 m. hosszú és 90 cm. széles, vörös kenderbársony. Az erre varrott különböző színű selyemből készített 60 cm. magasságú alakok közt a főhelyet Szent-András és Szent-Ágnes alakja foglalja el. Az alakok alatt hártya-szelvények bajor Lajos császárnak Ágnes magyar királynéhoz 1334-ben és 1335-ben intézett leveleiből valók, mi világos bizonyosság a mellett, hogy ezt az oltárterítőt csakugyan maga a magyar királyné hímizte, vagy legalább is, hogy az ő felügyelete alatt készült.

Aargau kantonban, a Königsfeldenhez harmadfél mérföldnyire fekvő s 1841-ben eltörtölt *Mari* benézés-apátság birtokában volt egy imádságos könyv, melyet a monostor 1307-ben kapott ajándékkul. Igen régi, magán a könyvön is följegyzett hagyomány szerint, ez is egykor Ágnes magyar királyné tulajdona volt. Szövege túlnyomóan német, s csak a 45-ik lap «Incipit Passio S. Margarete» kezdetű soraitól fogva latin nyelvű, a mindössze 95 lapból álló könyvecske. Valószínű, hogy csakugyan Ágnes volt, ki tudott ugyan latinul, de örömeztőbb használta anyanyelvét a németet. Nagy számmal fennmaradt okiratai is legnagyobb részben németül írvák, melyekben önmagát mindig néhai vagy egykori magyar királynénak nevezi (wilent künigine zu Vngern).

A RAVATAL A BÉCSI HOFBURG KÁPOLNÁJÁBAN.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ HALÁLA.

Szegedi Maszák Hugóné vízfestménye után.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ BÁRTFÁN.

Távol az említett helyektől, Unterwalden vadregényes kantonának egyik legszebb pontja az engelbergi völgy, melyet három oldalról meredeken emelkedő havasok fognak körül. A lavinának erősen kitétt kies völgyön, szikláról-sziklára hullva rohan kieg az Aa patakja, kényelmes pensionok parkjai között. Itt áll a hegy tövében a szétszórt falu közepén, a hajdan híres benzés-apátság, melynek nevétől (Mons Angelorum) származik a község mai neve.

Walter engelsbergi apát a Habsburgok és svájci alattvalóik közt vívott ádáz küzdelemben nagy segítségére volt a Habsburgoknak. E «hűségért és jó szolgálatokért» Ágnes királyné személyesen nyújtott át az apátnak egy sajátkezüleg himzett pluviálét. E vecsernyés palást, kiterítve teljes félkörű sikot képez, mint a jól szabott suba. Mivel az apát mint ügyes közbenjáró békességet tudott szerezni a hadakozó felek között: a pluviálét egyszerű, vagyis a háború jelvénye és galamb, a béke jele emlékeztet szereplésére. Ez állatok alakjai változnak a Habsburgok czimerevel a vörös orosz-lánál és a német birodalom kétféjű sasával.

Az engelbergi apáca-kolostor szintén bőkezű védasszonyára talált Agnesben, ki személyesen jelent meg amaz ünnepélyes alkalomkor, midőn egyszerre 139 szűz vette fel a fátyolt. Ezek hozományát jórészt ő állította ki s egyúttal becses ajándékokkal halmozta el a kolostort. Ide adományozta ma is meglévő, székfiummal és színes selyemszálakkal himzett menyasszonyi ruhájának nagy részét, természetesen előbb oltárdísznek s más templomi szerelvénynek dolgozva föl a drága szövetet.

Az engelbergi leégett templom fölépítéséhez szintén tetemes segélylyel járult a királyné. Alkalmassint ezért szentelték fel a templomot szent András apostolnak, III. Endre védszent-jének tiszteletére, kinek emlékét tartja fenn ugyanott a templomban Jézus Krisztus két köpenyes vörös ruhája, melynek egy lefüggő részére a királyné maga varrta férje kezdetűt: «An(dreas)».

De mindezeknél előbb emléke III. Endre magyar királynak Svájcban az az alapítvány, melyet özvegye az engelbergi egyháznál tett az ő lelki üdvére. Azért Engelbergben ma is, közel hatszáz évvel III. Endre halála után, minden évben ünnepélyesen ülik meg utolsó Árpád-házi királyunk halála napját.

Ágnes 1364 jun. 11-én hunyt el Königsfelden, 84 éves korában. Tetemeit ősei mellé helyezték el a községi templom szentelt földjében. Egyszerű fakoporsójára Magyarország koronátlán czimerepajzsát, a kettős keresztet festették, azt a jelvényt, melyet férjhez menetele óta mindenkor használt. Ezt látjuk királynői

pecsétjén, mely galvanoplasztikai lenyomatban van meg a Magyar Nemzeti Múzeum levéltárának gyűjteményében. Kőrirta: † S(igillum) AGNETIS REGINE VNGARIE. Ezt látjuk a községi templom üvegfestményein, s ugyancsak Svájcban az általa építtetett kyburgi kápolna falfestményein, úgy szintén a winterthuri kórház pecsétjén.

A klarisszák egyszerű fekete ruhájában helyezték örök nyugalomra a királyné tetemeit. Ebből sokan azt következtették, hogy ő lett volna a községi templom zárda apátnője. Híbas feltevés, mert abból, hogy középkori szokás szerint főrangú férfi vagy nő, szerzetesi ruhában temetette el magát, egyáltalában nem következik, hogy az illető fogadalmat tett s zárdaiban élt volna. Ágnes tényleg a minorita és klarissza zárdaik közt egy magányos épületben lakott, melyet holta után leromboltatni rendelt. Az a börtönyszerű helyiség, melyet ottjártamkor, 24 évvel ezelőtt, mint a magyar királynő lakását mutogattak, kétségkívül oly közönséges czella, mint a többi. Ágnes legalább sohasem lakott benne.

1770-ben Mária Terézia a berni kormánytól kikérte Ágnes hamvait, s a sanct-blasieni apátságba vitte, honnét később végleges nyugvóhelyére, a sanct-pauli benzés-apátságba, Karinthiába szállították.

Ágnes királynét a községi krónika s egyéb szerzetesektől írt munka úgy rajzolja, mint földi angyalt, kinek ájtatosság és jótékonyosság foglalta el egész lényét. Viszont a krónikákban megörökített svájci néphagyomány «gonosz», «feketelékű», «kaján», boszúálló, kegyetlen és szívtelen nőnek tünteti fel.

Schillernek is ez a nézete róla. Tell Vilmosábnak mondja a schwyzi paraszt:

Ein ungeheurer Schrecken ist im Land umher;
Denn — mit des Bannes Fluch bewaffnet, kommt
Der Ungarn Königin, die strenge Agnes,
Die nicht die Milde kennt ihres zarten
Geschlechts, des Vaters königliches Blut
Zu rächen an der Mörder ganzem Stamm ...
Geschworen hat sie, ganze Zeugungen
Hinabzusenden in des Vaters Grab,
In Blut sich, wie in Maienthau zu baden.

(— — — De országszerte mindenütt
Rémítő félelem ütött tanját,
Mert jó, kiátkozással fegyverkezve,
A szigorú magyar királyné, Ágnes,
Kiben nemének gyöngédsége nincs meg.
Jón, hogy királyi atyja véreért
Boszút vegyen a gyilkos véreim.
S megesküdött, hogy nemzetiségeket
Kiől s atyjához küldi őket
S mint május harmatában, úgy megfürdik vérben!)

A végső sorok a farwangenai vérboszúra vonatkoznak. Bullinger krónikája ugyanis azt állítja, hogy Ágnes, atyja megöletése miatt, 63 nemes embert fejeztetett le, s vérokben taposva kiáltá: «fürdök benne, mint a májusi harmatban.»

Ágnes, szerintem, rideg lélek; gyakorlati szellemű, igen tevékeny, igen eszes és takarékos, valódi germán typusa a XIV. századi nőnek. A Habsburgok politikájának jó ideig ő adott irányt, s előbb Magyarországon, később Svájcban, minden az ő akarata szerint ment. III. Endre emléke iránt tanusított pazar bőkezűsége, meggyőződés szerint oly kegyelet kifolyása, melynek forrása a bűnbánatban keresendő.

Mostoha leányával, Erzsébet magyar királykisasszonnyal is, minden jel arra mutat, hogy csakugyan mostohául bánt. Úgy látom, e két nő testileg-lelkileg teljes ellentéte volt egymásnak. A rendkívül rút képű és apró termetű Ágnesben uralomra termett kemény természet fészkelt. Erzsébet ellenben gyöngy, igénytelen, ingadozó, szeszélyes leány, de a mellett oly «felséges alak», hogy (életirójából idézek): «külseje is elérülta származása fonségét.» E szerencsétlen hajadon, miután Venczel cseh királyfi, a későbbi magyar király, cserben hagyta, Habsburgi Albert megöletésekor, szintén Svájcba ment, elvonulandó a világtól.

Winterthurhoz gyalog egy negyedóránnyira fekszik Töss község a hasonló nevű folyó mellett, enyhe vidéken. Itt a megtört szívű nő, «miután — kegyes életirója szerint — megismerte mostohájának iránta való indulatát, melytől se valami nagy segítség, se nagy vigasztalást nem várhatott; nemesen idegenkedvén a világtól és az emberek csaláságától: minden szeretetét az Urra és Üdvözítőre fordítá, kinek magát vallásos fogadalommal szentelte.»

A domonkosrendi apácává lett királykisasszony nyugalmát Tössben csakhamar egy fejedelmi kérés zavarta meg. Ágnes királynő ugyanis még a magyar trón végleges betöltése előtt azt tanácsolta volt az ausztriai főuraknak, hogy jegyezzék el az Árpád-ház utolsó sarjadékát Habsburgi Henrik herceggel. E tanácsot politikai számítás vezette. Mert a magyar jogszokás nem ismert ugyan leányági trónöröklést, mindamellett a magyar trónra szöba jött Venczel, Ottó és Károly Róbert mindannyian leányági kapcsolatban voltak az Árpád-házzal, s erre alapították trónkövetelésüket. Így, ha Henrik elnyeri III. Endre egyetlen leányának kezét, fényes kilátásai lehettek volna a magyar korona megnyerésére is. Ezért Tössbe sietett, hol megtudván, hogy Erzsébet már fölvetta a fátyolt, ezen annyira felháborodott, hogy letépte araja fejről a fátyolt s lábál tiporta. Majd nyájaskodásra fordult, s rá akarta beszélni Erzsébetet, hogy menjen hozzá feleségül. Nehéz harcot állott ki az apáca-királyleány, de időközben vérhányás fogván elő, ebben Isten ujját látta, s végkép elutasítá a habsburgi herceget.

Ezentúl ott élt a kies, mosolygó tössi völgy ölen a zárda magányában, önkéntes szegénységben, az áhitat és jótékonyosság gyakorlatának szentelve minden idejét. Időnként meglátogatta őt mostoha anyja, ki tartáspénze fejében kétszáz márkát adott a kolostornak, mely ezáltal egyszerre oly gazdaggá lett, hogy száz apácát vehetett föl czelláiba. Ágnes ezenkívül új oltárat és száz márká értékű feszületet adományozott a szerzetnek. Mindez azonban, mint életirójának minden sorából kivehető, nem elégítette ki a nővéreket. Többet vártak volna a dúsgazdag királynétól!

Erzsébet 28 évig élt a tössi domonkos-

Ernst Lajos birtokában levő egykorú metszet után.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ ÉLETÉBŐL. — A KIRÁLYI PÁR BEVONULÁSA DEBRECEZENBE 1857-BEN.

rendi nővérek közt. Úgy elszakadt a világtól, melyben felnőtt, hogy a halálos ágyán körébe seregő apácákhoz így szólhatott: «senkit sem láttam rokonaim közül, mióta atyám országából eltávoztam». 48 éves volt, mikor 1338 május 6-án visszaadta lelkét a Teremtőnek. Ravatalánál megjelent mostohája is, ki ezentúl jótéteményekkel halmozta el a maig fennálló tössi templomot. Sirja fölé két oldalról Magyarország czimerét helyezték minden fölirat nélkül. 1770-ben Mária Terézia utasításából itt is fölbontották a sírboltot, hogy hamvait elszállítsák. De az ő sírja eltűnt nyomtalanul. Áldott emlékét az egyház azzal tisztelte meg, hogy «boldoggá» avatta (beata Elisabetha Hungara); a tössi apácák pedig hálójukat azzal kívánták kifejezni, hogy a magyar apostoli ezüst keresztet választották czimerükül.

Az Árpád-ház ezen legutolsó tagja, s az őt is túlélő, utolsó Árpád-házi magyar királyné emlékéhez — a mint láttuk — tömérdek tárgy fűződik Svájcban, különösen az ország középső kantonjaiban, Aargauban, Zürichben, Schwyz, Unterwalden, Bern és Luzernben. Rajtok kívül egész mostanig nem is élt és nem is hunyt el Svájcban más magyar királyné. Habsburgi Erzsébet, Ágnes magyar királyné s Erzsébet magyar királykisasszony, orgyilkosság miatt siettek egykor a svájci Alpok közé; ugyanoly merénylet hozta most közelünkbe Svájcából azt a harmadik Erzsébetet, ki mindenha a miénk volt.

Ballagi Aladár.

A KIRÁLYNÉ KIADATLAN ARCZKEPE.

Raab bécsi festőétől.

Mai számunkban a boldogult Erzsébet királynénak egyik legérdekesebb arczképet mutatjuk be. A kép, melyet festője, Raab bécsi művész a 70-es évek elején készített, jelenleg báró Nopca Ferenc, a királyné volt udvarmestere tulajdonában van, ki azt ajándékul kapta egy alkalommal a királynétól. A művész, a ki az arcot fénykép segélyével rajzolta föl vásznára, abban a kitüntető szerencsében részesült, hogy a királyné Ő Felsége épen e munkája készülése

közben látogatta meg műtermét. A királynénak annyira megtetszett a készülöben levő kép, hogy a teljes alak megfestéséhez elküldte a művészek ruháját, melynek fölhasználásával aztán a művész a körülbelül 70 centiméter magas olajfestményt be is fejezte.

Egy évvel ezelőtt Zala György jeles szobrászunk a Park-klubtól azt a megbízatást kapta, hogy a király és királyné mellszobrát készítse el. A király két izben ült is a művészek, a ki a kitűnően talált mellszobrot ez év július havában fejezte be. A királyné szobrának megalkotásánál azonban már csak fényképekre támaszkodhatott. Össze is gyűjtött tehát e czélból minden erre vonatkozó adatot. A királyné környezetéből ajánlották neki ez alkalommal a most bemutatott képet is, melyet maga a királyné is legjobb arczképei egyikének tartott. Ezt az eddig kiadatlan képet Zala György szíveségéből van alkalmunk a nyilvánosságunk bemutatni. P. G.

A KIRÁLYNÉ BÁRTFÁN.

1895-ben három hetet töltött Erzsébet királyné Bártfa fürdőjében.

Ugy látszik, szeretett Bártfán lenni. S addig, a míg a kíváncsiak nem háborgatták, nem zárkozták itt el az emberek elől. Sokszor lesétált az ivókúthoz, s maga vitte a poharát a Lobogó-forráshoz, mely azután «Erzsébet-forrás» nevet kapott.

Reggel, már fél hatkor megfürdött s az után sétára indult, ilyenkor mindig egyedül. Leginkább a Cseresnyésre ment a lehető legegyszerűbben öltözve. Sokszor kalap és keztyű nélkül vagy fehér vagy fekete ernyővel járkált. Ez az út reggel meglehetősen néptelen volt, s így ott a királynét nem zavarták. Ha sétáin valakivel találkozott, annak tiszteletteljes meghajlását nyájas főhajttással viszonzta. Arczának kifejezése rendesen derült és nyugodt volt. Karcsú alakjával, könnyed járásával idősebb korában is olyan volt, mint egy fiatal leány. Egy ilyen reggeli sétáját örökölte meg képünkön Szegedi Maszák Hugóné, Barabás Ilona, természet után, ott a helyszínén, a séta alkalmával.

Déli sétáin rendszeren görög felolvasója kísérte. Ő Felsége ment elől egyenes tartással, fiatalos mozgással és gyors léptekkel, mellette vagy mögötte haladt görög felolvasója és hangosan olvasott görögül. De ez csak verőfényes, szép

napokon történt. Sétáját különben esős időben is megtette, de csak társaloga s nem olvasva kísérte a görög. Sétákon a görög felolvasó kezében könyv, karján kabát volt, néha a királyné felöltőjét is ő vitte. Ilyen jelenetet mutat Divald fényképe, melyet a «Vasárnapi Ujság» ez évi 38. számában közöltünk.

A Deák-szállóban külön feljáratot csináltak a királyné lakosztályához, mely egy nagy szalomból, kis boudoirból és hálószobából állott. A lépcső kellemes kis benyilóba vezetett, melyben egy kis zöld selyem divánon pihente ki sétáját a felséges asszony. Ez a diván most Maszák Hugó tulajdona. Mind a három szoba izléses, de nem fényűző berendezésű volt.

Délután öt órakor, ebéd után Mikes grófné kíséretében sétált a királyné. Ilyenkor hallottuk tiszta szép magyar beszédét, mert kíséreljével rendszeren magyarul társalgot. Azt is megjegyeztük, hogy sokszor Mikes grófné, vagy a görög is jobbról mentek mellette; a királyné kívánta így.

A templomban Ő Felsége számára készített oratoriumot csak a kíséret használta, mert a felséges asszony misét minden vasárnap a Deák-szálló kis kápolnájában hallgatott, melyet szintén az ő kedvéért rendeztek be.

Jellemző eset történt akkor, midőn Bártfára érkezett. Aboson nem elég jól fordították a királyné kocsját; e miatt 23 percz késéssel érkezett Eperjesre. Claudy udvari tanácsos rémülten kérdezte Ott bártfa-eperjesi vasúti üzletvezetőt, hogy ki tudja-e pótolni a késedelmet. Ott megnyugtatá; s a kis vasút vonata csakugyan oly szokatlan gyorsasággal haladt, hogy Hertneknél már csak öt percz hiányzott, hogy a kitűzött időre megérkezzenek. Ekkor Ő Felsége csemetéket, behívatta Claudyt, s azt mondta, hogy ne siessenek; nem baj, ha késnek is pár perczet. És kitűnt, hogy Ő Felsége tanulmányozta és ismerte a menetrendet s észrevette, hogy nem ez a szokott gyorsasága a vonatnak, s nem akarta, hogy az ő kedvéért kivételt tegyenek.

Nem szerette, ha kísérték és vigyáztak rá. Eleintén egy detektív, s messze egy csendőr követte, de a mint észrevette őket, oly gyorsan változtatta meg útírányát, hogy nem lehetett kiszámítani, merre megy. A legnagyobb sétákra vagy magányosan ment, vagy Mikes grófnéval. Egyszer Zboróra indult, de nem adván hírt, nem várta senki. S oly későre vált az idő, hogy a kíséret már aggódni kezdett, midőn nyolcz óra után tért vissza a grófné kíséretében a romoktól s onnan kocsin haza.

Szegedi Maszák Viola.

KHINAI POSTÁSOK.

Miután a kínaiak rendkívüli ellenszenvvel viseltetnek a vasútat iránt s csak újabb időkben sikerült őket azokkal némileg kibékíteni, természetesen, hogy a levelek kézbesítése is nagyon bajos, bár a benszülöttek a postát, ha ugyan szabad annak neveznünk, nagyon sűrűn veszik igénybe. Különösen áll ez az értékküldeményekre nézve, melynek hiánytalan és rendszeres kézbesítése iránt az állam biztosítékot nyújt s felelősséget vállal. A nagy birodalmon belül vannak postahivatalok mindenféle s bizonyos tartományok s kerületek közt azok tartják fenn a közlekedést s a hírvivést. A továbbítást postások végzik, erős és bátor férfiak, kik két helység között mindig úton vannak s 40 kilóig terjedhető súlyú postacsomagokat hátukon hordanak. Miután e postások jó és gyors gyaloglók, elég gyorsan jutnak el a rendeltetésük helyére.

A bécsi cs. kir. hitbizományi könyvtárban levő metszet után.

ERSZÉBET KIRÁLYNÉ.

Charleton J. festménye után.

EGYVELEG.

* A posta gyors fejlődését élenk bizonyítja egy újabb megjelent mű a berlini posta történetéről. 1646-ban állították fel az első állami postát magában a nagy fejedelm palotájában, honnan azonban később tovább költözött. 1769-ben is csak egyetlen posta volt a városban, de már két hivatalnok volt benne, egyik a levél-átvevő, a másik a kiadó. A jelen század elején egyes iparosok vállalkoztak arra, hogy csekély díj lefizetése mellett átveszik a leveleket a főposta számára. 1838-tól fogva már a vasúti pályaházaknál is vettek fel leveleket. De csak 1853-ban állították fel főpostahivatalokat. Ma ilyen 112 van Berlinben, a vasúti és külvárosi postákon kívül.

* Villamos harangozás. Kiváló templomokba ma is szeretnek nagy harangokat tenni, melyeket azonban nagyon nehéz meghúzni. Így a berlini Vilmos császár emlék-templom nagy harangjának meghúzásához 22 ember szükséges, a kölni dóm úgynevezett császárharangját pedig csak 45 katona volt képes mozgásba hozni. Ezért újabbban a berlini Szent-György-templomban, hol szintén óriási harangok vannak, villamos haranghúzó-készüléket alkalmaztak, mely egy tíz lóerejű elektro-motor segítsé-

vel működik. Mindamellett külön örök és betanított kutyák vigyáznak, hogy valami baj ne legyen.

* A legnagyobb hordó a világon Kalifornia fővárosában, San-Franciskóban van. Egy részvénytársaság építette s tartja üzemben 21 millió forint költséggel. 360,000 liter bor fér el benne. A hordó magassága 6 méter, széle alul 9 1/2, felül 8 1/4 méter, kerülete alul 30 méter. A 60 mm. vastagságú tölgyfahordó száma 133, a legalsó 75 mm. vastag. A hordó előállítására 280 köbméter tölgyfa volt szükséges s a vas ráfokra 70 mázsa vas. A hordót befoglaló faházra 112 köbméter épületfa volt szükséges. Mivel a hordót kézi munkával kezelni nagyon nehéz volna, göztömlöket használnak, melyekkel 7 óra alatt töltik meg. A belefűtő bor 1600 közönséges hordót vagy 32 vasúti kocsit töltene meg s az egész hordó súlya körülbelül 8000 mázsa.

* Fára kuszó kecskéket gyakran láttak az utazók Afrikában. Jannasch 1886-ban az Antiatles hegységben egy 10 méter magas fán több mint 20 kecskét látott különböző helyzetben, némelyek hátsó lábukon állottak egészen egyenesen, mások a galyakon hintáztatták magukat s úgy ették a leveleket. Brehm Kelet-Szudánban gyakran látott akác-fákra mászott kecskéket s Schweinfurth is észlelt oly kecskéket, melyek egyenesen a fák csúcsán legelésztek hátulso lábaikon állva.

gével másfél másodperc alatt képes a harangokat mozgásba hozni.

* A katona-hangyák a termiták között mindenütt előfordulnak. Havilland Dél-Afrikában, Bornéon és Malakkán több ezer termita-bolyt kutatót át, de mindenütt volt katona-hangya, néhol a boly lakóinak csaknem fele. Az ily hangyáknak csak a harca a feladatuk, testszervezetük is különböző s többtől, némelyeknek fején a külön nedvki-bocsátó mirigy, melyből egy csepp harcektelenné tesz más hangyát. Az ilyeneket a többi hangyák nagyon kerülik.

* Állatpanoráma. A híres állatkereskedő, Hagenbeck, Berlinben csodálatos állatpanorámát állított ki, melyben madarak, emlősök és kétlábúak együtt láthatók, és pedig a ragadozó állatok is ott vannak, úgy, hogy valóságos paradicsomi képet tárnak a néző elé. Az erők, sziklák természetesen festettek, de az állatok mind igaziak és élők. Hogy békében megvannak együtt, annak oka, hogy a ragadozó állatokkal a szarvasoktól s más növényevőktől mély árkok választják el, melyeket azonban a nézők nem

A KIRÁLYNÉ ANGLIAI VADÁSZATAI.

Az irlandi főúri lovas-vadászok körében örvendettek izgalmat kellett ezelőtt vagy 19 évvel annak a híre, hogy vadászataiban királynénak is részt fog venni. Annnyival inkább meglepő volt pedig ez a hír, mert még akkortá egyáltalán ritkább volt a lovasnő a vadászok között, mint mai napság már; ezenkívül pedig Irland területe a világ legnehezebb akadálypályája, a mely ugyancsak megpróbálja a legjobb és legmerészebb lovas is. A rókát üző kopófalakat nyomom követni — szem elől nem téveszteni — sehol sem könnyű mesterség, nehéz Angliában is, ott azonban nem fölényül szükséges folyton akadályt ugratni. A sövénynyel elzárt rét alján rendszeren ott szokott lenni egy rudakból összetakolt kapuforma, a min azután a lovas kikerül. Irlandban azonban ritka dolog az ily „hibűvő”.

Hogy a jobbára szabadjára csapott jószág el ne bitangoljon, minden legelő, úgy 2—3 holdanként, laza kövekből összerakott fallal van körülvéve. Magassága bár elég tetemes, — 4—5 láb rendszeren — ez azonban a könnyebb fajtájú akadály, melyet a ló messziről meglát és ki képes mérni. A nehezebbik a „bank”: egy sok esetben ember magasságú földhányás, elől is, hátulról is széles és mély árokkal szegélyezve; valóságos nyílt sír. Különösen a „bank”-ok gyönyörű formában, hidegvérrel való átugratásával ragadott el mindenkit a királyné. Gyönyörű, tökéletesnek mondható alakja az elragadtatást csak növelte.

Mondják, hogy kezdetben egy kis lámpalázformával kellett küzdenie; csak úgy, mint minden más halandónak. Az első találkozáson nem jelent meg a királyné magán a gyülekező helyen, a meel-en, a hol a két-háromszáz lovason kívül vagy ezer gyalogos, szertelen sok kocsin jöv, minden rendbeli kíváncsi várta a fejedelmi vendéget; egyszerre azonban a futam javában — senki sem látta, honnan jő — csak ott termelt a vágató mezőny közepette. Vezetője ugyanis kitalálta a róka futamának valószínű irányát, és így menet közben csatlakoztak a vadászat izgalmaiban, a társasághoz, észrevétlenül. A királyné mellé, illetve elé vezető (pilot) volt ugyanis adva, névszerint Capt Middleton, Anglia s mi több, Irlandnak akkoriban legkitünőbb úrlóvasa; ha egyedül, vagy mint ő mondá, „en garçon” ment vadászatra, hajmeresztőbbnél hajmeresztőbb dolgokat vitt véghez (három évvel utóbb a falka mögött csakugyan nyakát törte). Viszont nőt vezetni ezeken az ir csapdákon át senki sem tudott ott azóta sem oly óvatosan és oly nagy biztossággal. Neki köszönhető, hogy a gondjaira bízott Nagyszasszonnyal csak egyszer történt kisebb baleset, de ennek sem lett komolyabb következménye. Pedig hát a lovat is, melylyel a baleset történt, határozott tiltakozása ellenére vásárolták. Annál jobban ment a többi paripa, számszerint harmincz, melyeket a királyné ottani vadász-istállója számára vásároltak; csupa irlandi. Még botlani sem látott közülök egyet sem soha senki. Persze ez csak ama hihetetlen türelmes idomítással érhető el, melyet ily ezélokra használt állattal végezni szoktak.

Naponként három lovat változtatott a falka királyi vendége, a mi nyugodt ülését és könnyű súlyát tekintve, körülbelül feleslegessé tette a kiadott jelszót, azt tudniillik, hogy senki elébe (illetve pilot ja elé) ne kerüljön. Ha a futamban elől volt is, a pihenőket csak ott töltötte a társaság közepette és különösen szívesen társalgott a fiatalabb nőekkel és lányokkal. Legelső szavával rögtön lebilincsel mindenkit. Nem ritkán pedig bámulatra ragadta vadásztársait esodás emlékezőtehetségével, tudakozódván egyik-től-másiktól annak lova felől, melyen egyszer, tán egy héttel előbb látta, s melynek kitünő volta akkor neki feltűnt.

Csak egy dolog nem tudott az emberek fejébe férni: mért veszi elő a királyné rögtön, ha a társaság egy percze megáll, elől nyergébe töl, nagy legyezőjét, mely azután egy percze meg nem állott kezében. Utóbb tűnt csak ki, hogy ezzel tette lehetővé a fotografálók és skizzelők mesterkedését, a kiket épenséggel nem szeretett.

Minden pihenő után, a mely akkor történik, ha a rókát a kutyák megkapták, avagy nyoma veszett, szokássá lön, hogy a falkanagy, lord Spencer, kalappal kezében, kérdést intézett

hozzá: parancsolja-e még, hogy a kutyákat újabb nyomra vigyék és bezzeg nem egy fáradhatlan lovas fordította lovának fejét hazafelé, a midőn a királyné még mosolyogva megadta az «előre» jelszót.

Ezek után nem csoda, ha utóbbi években magában Angliában, az irlandi kemény iskolából kikerülve, a cheshirei árkos sövényeken és a pythlei falkaterületen, melynek akadályai a jóval könnyebb fakerítés, — avagy pedig végül a mi rákosi homokunkon, a hol elvéte akad egy-egy árkocska — mindig elő bámulatot könynyedséggel és biztossággal haladt át minden akadályon.

Gara Illés.

POSSENHOFEN.

A regényes környezeti starnbergi tónak éjszaki nyugati partján, egy menedékesen aláereszkedő hegyoldal aljában, szép fenyőerdő szélén fekszik egy szerény falucska, Possenhofen, régi német stílusú házacskák szőcszört csoportjaival, melyeken túl sűrű park közepén áll egy régi, de részben újja alakított várkastély. Valamikor a XII-ik században egy Pozzo nevű olasz származású tulajdonosa volt e helynek, melynek «Possenhofen» elnevezése ennek a Pozzónak elnémetesített nevéből származik. Később Frigyes pfalzi gróf vette meg, ki aztán a schäfflarni klastrom szerzeteseinek ajándékozta. A XVI. században újból gazdát cserélt. Az akkori bajor herceg adományozásából Rosenbusch Jakob lett a tulaj-

donosa, a ki közönséges udvari szolgából bajor kancellársággá emelkedett. Ez Possenhofenben a herceg parancsára úri lakot építtetett, de csak fából; a min a herceg haragra lobbanván, Rosenbusch sietve kifalú kastélyt építtetett a faház helyére. Rosenbusch után egész sora következtek a tulajdonosoknak, a kik nagyobb részt a harminczéves háború hőseiből kerültek ki. A park végén emelkedő hegyoldalon még ma is áll a XVII. században dúlt pestis szomorú emléke, a «pestis-domb»-on emelt magas kereszt.

1834-ben Miksa bajor királyi herceg vette meg La Rosée francia gróftól a már pusztulni kezdő kastélyt és nagy költséggel teljesen megújította. A négy bástyaszerű saroktoronyt átalakította és nagy szárnyépülettel toldotta meg s egyszersmind az egész gyönyörű parkkal vétele körül, mely egészen a tó partjáig lenyúlik. Ez idő óta új élet kezdődött a hatalmas kastély falai között. A Wittelsbachok rendes nyaralóhelyévé lett a kies fekvésű kastély. Nagy kertjének árnyas lombjai alatt új sétautakat vágtak, a régi parkját körükerítő várfalából csak itt-ott hagytak meg egy-egy tornyot a park diszeül. A kert szelét mosó starnbergi tóra furdőházat építtettek, a hatalmas gyeptáblákon pompás virágcsoportokat ültettek.

A Possenhofenből kiinduló erdei utak, melyek Feldafing faluig futnak, úgy mennek szanaszét, hogy a környék minden szebb pontját érintik s mellettök mindenfelé pihenőpadok kínálkoznak. Ez utak egyike a Kalvária-hegyre visz, honnan gyönyörű kilátás nyílik a hatalmas tó tükrére s az azt környező erdős hegyekre. A tó

Piloty festménye.

Ernst Lajos grüteményében levő metszet után.

ERSZÉBET KIRÁLYNÉ.

A POSSEHNOFENI KASTÉLY.

Paar Géza rajza.

éjszaknyugati végén Starnberg falu fehérő nyaralói látszanak; odább a szomorú emlékü Berg vár tornyai tűnnek föl, a hol koronként II. Lajos bajor király lakott. Távolabb *Garats-hausen*, *Tutzing*, *Bernried* és *Seeshaupt*, majd *Ambach*, *Ammerland* és *Leoni* tűnnek föl fehér házacskákkal és díszes nyaralókkal. A tó déli végéhez közel van a gyönyörű *Roseninsel*, mely mögött a távolban felhőgomolyok között bujkálnak az Isarwinkél és Wetterstein alpesek hófedte csúcsai. Alattuk zöldelő kertek között füstölög a münchen—murnau—partenkircheni vasút tova haladó vonata.

A possehnofeni egemeletes kastély nagy termei a legnagyobb egyszerűséggel vannak berendezve. Mindenütt régi bútorok és százszámra családi arcképek. Egyik sarokterembe vannak összegyűjtve a Wittelsbach uralkodó hercegi család régi fegyverei, egykori tulajdonosaik neveivel megjelölve. Ennek az idilli környezetű kastélynak paradicsomi kertjében játszódott gyermekéveiben a mi áldott emlékü jó királynénk, *Erszébet*. Ilyen, a nagyvilági zajtól távol eső helyen szívhatta tiszta lelkébe a szabad természet iránti szeretetet, a melyet élete végéig mindig megtartott.

Paar Géza.

A DÁN KIRÁLYNÉ HALÁLA.

1817—1898.

Már a nyár közepe óta hire szárnyalt, hogy az öreg dán királyné aggodalmasan beteg s hogy népes családjának nagy oka van a legrosszabbra is előkészülni. A hír alaposnak bizonyult, mert a 81 éves agg királyné hosszabb betegeskedés után a jelen szeptember hó 29-re virradó reggel meghalt.

A dán királyi család aránylag szerény helyzetből emelkedett a trónra és oda, hogy ma Európa legelső uralkodó-házai közül tőbbel a legközelebbi rokonságban van. A most 80 éves király, *IX. Keresztély*, Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg Vilmos herceg fia volt, kiről születésekor hinni is alig lehetett volna, hogy valaha királyi korona fogja érinteni a homlokát, mert családjuk csak oldalági rokonságban volt az akkori király, *VII. Frigyes*, uralkodó-házával. A véletlen azonban reményén felül kedvezett neki. *VII. Frigyes* dán királynak fiutója nem lévén, a trón öröklése fölött veszedelmes támadt a legközelebbi érdekelt Holstein családban, s minthogy Schleswig-Holstein már 1848-ban is fölkelt a dánok ellen, a nagyhatalmak attól tartván, hogy az öröklés miatti pörlekedés háborúvá fajulhat, 1852-ben kongresszust tartottak Londonban s *Frigyes* király kívánságára *Keresztély* herceget jelentették ki Dánia trónörökösének, úgyszólván épen azért, mivel neki semmi egyenes joga nem volt a dán trónhoz. A kongresszusnak ezt a megállapodását Dánia a következő 1853. évben külön öröklési törvénnyel is megpecsételte s ezzel a trónra vágyókat végképen elhallgattatván, *Keresztély* herceg öröklését végérvényesen biztosította.

Igy lett Dánia trónörökösévé 1853-ban *Keresztély* herceg, ki 1842-ben, 24 éves korában, egészen akkori szerényebb helyzetéhez képest nősült, feleségül vevén Hessen-Casseli Vilmos herceg leányát, *Lujzát*, ki 1817 szept. 7-én született, Koppenhágában, hova atyja akkor menekült, mikor I. Napoleon Hessent elfoglalta s ott testvérét, *Jeromost*, westfaliai királylyá tette. Az ősei örökből így kiszorított Vilmos herceg egy dán hercegnőt vett feleségül s így leánya, a most elhunyt agg királyné, már származásánál fogva is egygyé volt forrva a dán nemzettel, mely haláláig általában igen kedvelte s jámborságáért, egyszerűségéért és nagy jótékonyaságáért a legnagyobb tiszteletben tartotta.

Az elhunyt királyné ifjú korában szerény elvonultságban élt szülei körében. Semerről sem fordult felé a figyelem. Már 25-ik évében volt, mikor *Keresztély* herceg megszerette és nőül is vette. Minden fényes jövőre való kilátás nélkül élték Koppenhágában csöndesen, de eleitől kezdve nagyon boldogan. Idejüket szellemi élvezetek és egyre szaporodó gyermekeik nevelésének gondjai közt osztották meg. Már házasságuk első évtizedét befejezték, mikor *Keresztély* herceg 1853-ban oly váratlanul trónörökössé, majd pedig 1863-ban királylyá lett.

A trónralépés örömét azonban nem sokára megkeserítette az, hogy a poroszok és az osztrákok megtámadták Dániát s elvették tőle Schleswig-Holstein hercegséget, melyhez a mostani német császárné atyja, *Holstein-Augustenburg* herceg tartott jogot, melyet azonban *Bismarck* nem adott át neki, hanem mint tartományt Poroszországhoz csatolta, az első lépést tevén meg ezzel Németország későbbi egységesítéséhez.

A mit azonban Dánia így területben és né-

A POSSEHNOFENI KASTÉLY PARKJÁBÓL.

Paar Géza rajza.

pességben vesztett, azt az új király és királyné házasságok, fényes összeköttetések révén tekintélyben igyekeztek visszapótolni. S ez ritka szerencsével sikerült főleg az ép oly eszes, mint ügyes *Lujza* királynénak, ki nagyon szép leányait egymás után a legfényesebb házasságokhoz juttatta. Legidősb leányát, *Alexandra* hercegnőt, a walesi herceg, Anglia trónörököse vette feleségül s így a közel jövő kérdése, hogy Angolország királynéjává és India császárnéjává legyen. Második leányát, *Dagmár* hercegnőt, az orosz trónörökös, a későbbi *III. Sándor* császár vette el s így császárné lett belőle, a mai özvegy császárné. Harmadik leánya, *Thyra* hercegnő, a dűsgazdag cumberlandi herceggel, *Welf Ernővel* lépett házasságra, ki hannoverai király volna, ha *Bismarck* 1866-ban Hannoverát el nem veszi s Poroszországhoz nem kapcsolja. Ezen házasságok miatt szokták a boldogult *Lujza* királynét «Európa anyósá»-nak nevezni, a mely czimre való jogát csak fokozta az, hogy első fia, *Frigyes*, a mostani dán trónörökös, a svéd király egyetlen leányát, *Lujza* hercegnőt vette nőül, kivél, mesés értékű vagyont kapott; de nagy szerepre jutott második fia, *Vilmos* herceg is, ki *I. György* néven Görögország királya s egy orosz nagyhercegnőt bir feleségül. Végre nem csekély összeköttetést szerzett családjának a legkisebb fiú, *Valdemár* herceg sem, a ki Orleans Mária hercegnővel kötött házasságát, szoros atyafiságba lépett a volt francia királyi családdal.

Mióta e házasságok megtörténtek, Koppenhága állandó találkozó helye volt a völknek, menyeknek és unokáknak, kik évenként heteket töltöttek Dániában s leginkább a Koppenhághoz közel fekvő *Frederiksborg* nevű királyi kastélyban, hol minden vendég herceg és hercegnő rendszeren csak két szobát kapott; egy szalont és egy hálószobát. De ényivel is igen meg voltak elégedve, mert nagy örömmel időztek az öreg királyi párnál, kik közül különösen *Lujza* királyné valóságos megtévesztése volt a családias érzelmeknek s igazi összetartó kapcsa összes szeretteinek.

Ez összejövetelek közül legfényesebb volt az 1892-iki, mikor a már agg királyi pár aranylakodalmát tartotta. Nem hiába, hogy ilyen családi ünnep ritka uralkodó életében fordul elő, de pompássá is tette nemesak a fejedelmi vendégek nagy száma, hanem maga Dánia is; melynek pedig kivált törvényhozó testülete nem ritkán feszültségben volt a királylyal, főleg alkotmányossági ügyek miatt.

Lujza királyné szintén beavatkozott a politikába, még pedig a nagy politikába és főleg családi összejövetelek alkalmával, melyek épen azért nem kevésbé érdekelték a diplomáciait is. Csak az idén nem volt *Frederiksborgban* ilyen nagyobb összejövetel, mivel az elagott királyné már nagyon gyöngye és beteges volt. Most, mikor végelgyöngülésben csöndesen elhunyt, öreg férjén kívül az özvegy orosz császárné, a görög király és felesége, a dán trónörökös pár, a walesi hercegné, a cumberlandi herceg és felesége, *Valdemár* dán herceg és felesége, *Károly* dán her-

ceg és felesége, a görög trónörökös pár s több más herceg és hercegnő állottak halalos ágya körül, kikkel együtt Dánia is mely gyászt öltött, őszintén siratván azt a kiváló szívű királynét, ki minden közművelődési, emberbaráti és jótékony intézkeménynek bőkezű pártolója és lelkes előmozdítója volt.

A DREYFUS-ÜGY.

Csaknem három éve már, hogy a francia közvéleményt izgatottságban tartja az Ördög-szigetre száműzött *Dreyfus* kapitány ügye, mely most új forduló ponthoz jutott. Nevezetesen legújabbban a francia kormány — engedve a közvélemény nyomásának — elrendelte a világhírűvé lett pör felújítását, a minek esetleg igen nagy fontosságú következményei lehetnek Franciaországra nézve.

Ez alkalommal nem lesz tehát érdektelen, ha röviden összefoglaljuk az egész ügy eddigi fordulóit s egyúttal képekben is bemutatjuk a híres pör főbb szereplőit.

Az 1894-ik év végén fogták el *Dreyfus* Alfréd kapitányt azzal a váddal terhelve, hogy ő írta azt a *bordereau-t* (jegyzéket), melyben több a német nagykövetség kezébe került titkos természetű katonai irat volt fölsorolva. Ez a *bordereau* állítólag úgy jutott *Sandherr* ezredesnek, a vezérkar informáló osztálya főnökének tudomására, hogy a német nagykövetség papirkosarában találta meg a francia kormány egyik kémje, *Sandherr* ezredes rövid időre rá meghalt s hivatalában *Henry* alezredes lett az utódja.

A pör titokban folyt *Dreyfus* ellen; a vádlottak és védőjének meg se mutatták azokat a bizonyítékokat, a melyeknek alapján az ítélet kimondották. Az ítélet, — hazaárulásról lévén szó, — rendkívül súlyos volt. *Dreyfus*ra életfogytiglan való fogságot róttak s megfosztották katonai rangjától és jelvényeitől. Az *Ecole Militaire* udvarán, csapatok jelenlétében tépték le vállrojtait, tisztí csillagjait, a nadrágjáról a sujtást. A kardját is összetörték. *Dreyfus* némán tűrte meggyalázását s ha megszólalt, csak ártatlanságát hangoztatta. Ezt tette akkor is, mikor így megbestelenítve, eljjesztő példa gyanánt elvezették a csapatok előtt.

1895 februárjában szállították fogsága helyére, az u. n. Ördög-szigetre, mely a francia Guyana előtt fekvő kis szigeteket egyike, még pedig a legégszértelenebb éghajlatú valamennyi között. Szemben van a szintén kormányzati helyül szolgáló Cayenne-nel, melyet «száraz guillotine»-nek neveznek a francziák. Tizenkét katona őrzi itt egy körülkerített kunyhóban. Az öröknek beszélni sem szabad vele s éjjel-nappal vigyáznak rá, hogy meg ne szökhessék, vagy öngyilkos ne lehessen.

Azóta nem látta *Dreyfus*t őrén kívül senki. Katonai könyveket azonban kapott olvasásra s néha-néha levelet is szabad írnia nejeének s két kis gyermekének. Ezekben a levelekben, melyeket másolatban közölnek csak a családtagokkal, kihagyva belőlük mindent, a minek nyilvánosságra jutását nem akarják megengedni, — *Dreyfus* folytton ártatlanságát hangoztatja s azt a reményét, hogy meg fogja érni azt az időt, a mikor kiderül igazsága.

Hozzájártozói nem tudták a dologba beletörődni. Meg voltak győződve a kapitány ártatlanságáról s bizonyítékokat gyűjtöttek érdekében. Csakhamar a sajtóban is nyilatkoztak egyesek, a kik igazságtalannak mondták a *Dreyfus*ra kimondott ítéletet. Ekkor becsatolták a katonai körök köz tudomására, hogy *Dreyfus* nem egyedül a *bordereau* alapján ítélték el, hanem volt a bizonyítékok közt egy levél is, melyet állítólag *Schwarzkoppen* ezredes, német katonai attaché irt *Panizzardi* olasz attachénak. Ebben a levélben ez a mondat áll: «cette canaille de Dreyfus devient bien exigeant». (Ez a gazember *Dreyfus* nagyon követelődöz lesz.) Utólag azonban kiderült, hogy a *Dreyfus* neve nem volt a levélben kiírva, hanem csak kezdőbetűje, a nagy D...

Az első, a ki a sajtóban nyíltan hangoztatta *Dreyfus* ártatlanságát, egy *Bernhard Lazare* nevű hirlapíró volt, a ki könyvet is adott ki az ügyről. Azután *Scheurer-Kestner*, a szenátus alelnöke szólalt föl, ugyanilyen szellemben inter-

pellálva a kormányt. Majd előállott *Dreyfus Mathieu*, az elítélt kapitány testvére és *Walsin-Esterházy* őrnagyot, egy tönkre jutott és igen zilált anyagi viszonyok közt élő tisztet vádolva a *bordereau* szerzőségével. A *Dreyfus* védői közé állott *Picquart* alezredes is, a ki a hadsereg informáló osztályában volt alkalmazva s a pör irataiból szerezte azt a meggyőződését, hogy *Dreyfus* ártatlan.

A legnagyobb hullámokat akkor verte föl az ügy, a mikor *Zola* Emil, a hírneves regényíró is beleszólt, a köztársaság elnökéhez intézett nyílt levelében beadvólva mindazokat, a kiknek *Dreyfus* elítélésében részüik volt.

Most már úgy alakult az ügy, hogy *Dreyfus* barátai szembe kerültek a hadsereggel s kivált a vezérkarral, a mely minden áron meg akarta akadályozni a pörújítást. A vezérkar, a közvéleményre támaszkodva, a mely határozottan s hűvel foglalt állást *Dreyfus* ellen, *Esterházy* őrnagyot azzal akarta a *bordereau* szerzőségének vádjá alól tisztázni, hogy katonai törvényszék elé állította s ezzel fölmentette. Erre *Zola* megirta második levelét, melyben a *Dreyfus* elítélt bíróságot azzal vádolta, hogy olyan bizonyítékok alapján ítélte el egy embert, a melyet neki és védőjének meg se mutattak, az *Esterházy* ügyében eljárt bíróságot pedig azzal, hogy ezt a törvénytelenséget parancsszóra takargatja s tudatosan bűnös embert ment föl. Zolát e miatt a levele miatt pörbe fogták s a nagy tárgyaláson, melynek fordulóit rendkívül érdeklődéssel figyelte az egész művelt világ, el is ítélték. Ezt az ítéletet a semmitűző alaki hibák miatt megsemmisítette s a *versaillesi* törvényszék delegálta az új tárgyalásra. *Versailles*ban is elítélték Zolát, úgy, mint az első bíróság; egy évi fegyházra s 3000 frank bírságra. *Zola* erre eltűnt Párisból s még ma se tudni biztosan, hol van. Legvalószínűbb, hogy Svájcban tartózkodik. Azért szökött el, hogy az ítéletet ne kézbesíthessék neki s így ügye halasztást nyerjen.

Időközben megbukott a *Méline*-kormány s a határozott köztársasági érzelmeiről ismert *Brisson* lett miniszterelnök, *Cavaignac* pedig hadügyminiszter.

Cavaignac tárczája elfoglalásakor kijelentette, hogy bár teljesen meg van győződve *Dreyfus* bűnösségéről, szigorú vizsgálatot fog indítani. A vizsgálat folyamán elfogták, majd megint szabadon bocsátották *Walsin-Esterházyt* s fogságba került *Picquart* alezredes is.

A nagy fordulat azonban akkor állott be, a midőn *Cavaignac* rájött, hogy a *Schwarzkoppen* attachénak tulajdonított levél hamisítvány s hamisítója maga *Henry* alezredes, a vezérkar főtanúja. *Henry* alezredes ezért a hamisításért börtönbe került, a hol borotvával öngyilkosságot követett el.

Ez az öngyilkosság egyszerre kiábrándította a francia közvéleményt, mely eddig vakon bízott a vezérkarban, de most a pörújítást — revíziót — kezdte követelni. A lapok, melyek egy-kettő kivételével azelőtt *Dreyfus* ellen izgattak, most a revíziót követelték. Csak az antiszemita lapok s *Rocheport*, a szenvedélyes igazgató maradt a revízió-ellenes párton.

Cavaignac, a ki a revíziót ellenezte, lemondott s helyébe *Zurlinden* tábornok, Páris katonai parancsnoka lépett, a ki azonban csak néhány napig volt miniszter, mert ő sem akarta megengedni a revíziót. Miniszterségét arra használta föl, hogy *Picquart* alezredesét, a ki fölött a polgári bíróság volt ítéletet mondandó, kiszolgáltatta a katonai bíróságnak, hogy így elkerüljék a nyilvános tárgyalást.

A kormány akkor az u. n. *revidáló-bizottság* véleményét kérte ki, a mely a pörújítást kérdésben tanácsot adni van hivatva. E bizottságban egyenlően oszlottak meg a szavazatok a revízió mellett s ellene, szavazatát tehát úgy kellett venni, mint revízió-ellenest. A kormány mindazonáltal, különösen *Brisson* miniszterelnök s *Bourgeois* közoktatási miniszter buzdítására, elhatározta a revíziót s meg is bízta a

IX. KERESZTÉLY DÁN KIRÁLY ÉS NEJE, LUJZA KIRÁLYNÉ.

főállamügyészt, hogy adja be erre vonatkozó indítványát.

Ezek a legutóbbi napok eseményei. Dreyfus barátai elérték céljukat: a pör újra megvizsgálását. Hogy mikép fog ez eldőlni, azt ma még nem tudni. A revízió elrendelést, várják, hogy Dreyfust hazahozzák száműzetéséből, s most már szigorúan a törvényességet tartva szem előtt, nyilvános tárgyaláson újra ítélnék fölötté.

Három évi vajadás után tehát eljutott a Dreyfus-kérdés arra a pontra, hogy most már valahára eldől véglegesen s Franciaország visszanyeri belső békéjét s nyugalomát, melyet ez a kínos ügy ugyancsak megzavart. Három év óta folytonos izgatottság uralkodott az országban s már-már a társadalmi bomlás jelei mutatkoztak. Dreyfus szidó voltára hivatkozva az antiszemita hallatlan izgatást fejtették ki a zsidók ellen s az ország számos helyén és Algírban is veszedelmes zsidóüldözéseket szítottak. Még a protestánsok ellen is izgattak, főleg azért, mert Scheurer-Kestner protestáns vallású.

Remélhető azonban, hogy most már, rendes útjára terelgetve a dolog, lassanként lecsillapodik az izgalom s végre-valahára világosság derül erre a bonyolult és sok részletében még mindig homályos ügyre.

REQUIEM.

Mit akar e néma könyv? Heine.

Ragyog az őszi nap sugára,
Rózsák még nyílnak;
Dalos madár száll még a fára,
Pár lomb hullik le csak.
Az őszi lány verőfény
Előmlik mindenben . . .
«Mit akar e magános könyvesep? Csak zavarja szemem.»

Gondolok egy öreg királyra,
Agg már és elhagyott.
Romokba dől remény-világa,
S ki élte volt: halott.
Hajdanta hír, szerencse
Kísérte szüntelen . . .
«Mit akar e magános könyvesep? Csak zavarja szemem.»

Gondolok egy királyi nőre,
Bájos volt és szelid.
Szórta szegényre, szenvedőre,
Szívének kincseit.
Szívének! Jaj, e szóra
Seb nyílik lelkenem . . .
«Mit akar e magános könyvesep? Csak zavarja szemem.»

Szerette a dalt, a virágot,
A nagy természetet.
Pompára, fényre sohse vágyott,
Ibolyákat szedett.
Nyilik-e az ibolya
Ott a sirboltban lenn? . . .
«Mit akar e magános könyvesep? Csak zavarja szemem.»

Heine, a fájdalom költője
Másodszor árva lett.
Rálép a pók, hogy fátylát szője
Fehér szobra felett.
A szenvedés nemtői
Találkoznak-e fenn? . . .
«Mit akar e magános könyvesep? Csak zavarja szemem.»

A koronázó, ősi templom
Sötét gyászba borul.
Agg biborosnak kél «eleyzon»
Törékeny ajkírul.
Fölsír a miserere,
A gyászos requiem . . .
«Mit akar e magános könyvesep? Csak zavarja szemem.»

Kimegyek újra a szabadba
Hol rózsák nyílnak,
Az élet árja pezsdül zajgva
S pár lomb hullik le csak.
S míg őszi lány verőfény
Sugárzik mindenben . . .
Törölgetem a néma könyvet,
Mely előtti szemem.

Katona Ernő.

Zurlinden tábornok.

Dreyfus.

Cavaignac.

A DREYFUS-ÜGY FŐ SZEREPLŐI.

A KIRÁLYNÉ HALÁLA.

Ünnepélyes, komor méltósággal szavazta meg szeptember 29-ikén a képviselőház a törvényt, mely néhai Erzsébet magyar királyné emlékeztétét a nemzet haláljával igatja be a magyar törvénykönyvbe s kimondja, hogy a kormány vezesse a mozgalmat, melyet a nemzet kezdett, hogy a megdicsőültnek műemlék állíttassék. A képviselők mind feketében jelentek meg. A terem hangulatához illét az őszi homály, mely az üvegteret át deneggett.

A törvényjavaslat előadója, Szivák Imre jól mondta, hogy a mi törvénykönyvünk nekünk egyúttal történetkönyvünk is; ezer év dicsőségét, gyászát, tévedését, vívmányát mind megtaláljuk benne. De hiányzik belőle egy magyar királyné emlékének megörökítése, mert századoknak kellett múlni, míg elérkezett Erzsébet királyné, a ki szívvel szívünket hódította meg. Hamvai nyugvó helye nem lehetett hazánk földje; örök nyugvó helyét a halás magyar nemzet szívében biztosítja törvénykönyvünknek ez a lapja is, mely mint a fájdalom apoteozisa fogja emlékéhez vonzani a végtelen időkig élő nemzet minden hű fiát.

Néma megilletődéssel hallgatta a Ház a bánatos szavakat. Sokan azt hitték, hogy felszólalás történik, mert az ellenzéknek kifogása volt a törvényjavaslat szövegében előforduló «császárné» miatti és egyedül a «királyné» czímmel akarták illetni a Nagyasszonyt. A megemlékezés méltóságát és a közös fájdalmat azonban felszólalással zavarni senki sem akarta. Egyéb tárgya az ülésnek nem is volt.

A gyász még egész súlyával és nagyságával nehezedik az országra és a szívekre. A gyász-ünnep, istenítisztelet, emlékbeszédek nem értek véget. A fekete lobogókat sehol sem vonták be.

A királyné szobra. Az adományok egyre gyűlnek a királyné szobrára, s már az eddigi eredmény is biztosítja, hogy a királyné emléket méltó emlék hirdesse. Több kérdést is fölvetettek a leendő szobrot illetőleg. Ilyen például, hogy érez- vagy fehérmárvány legyen-e Erzsébet királyné szobra. A közmunkatanács által ajánlott helyet, a Gizella-tér, sokan alkalmatlannak tartják, mert zajos és sürgő-forgó mindennapi élet nyüzsgő rajta, környezete pedig csupa bolt és üzlet volna, rideg házfalakkal, holott a királyné a magányt, a csendet szerette és a természet szépségében kereste az enyhülést fájt szívére. Tehát szoba jött a csendesebb Budavára, a Hentzi-szoba helye, míg mások a városligeti virágos köröndöt ajánlják, a honnan az ugyesem díszes szökőkutat kellene eltávolítani. Figyelemreméltó az eszme, hogy ne kössük magunkat szoborhoz, hanem monumentális emlékművet állítsunk, melynek létesítésén közreműködjék az építész, a szobrász és a festész. E három művészet egyesülve méltó és kifejező emléket bírna teremteni mind a királynénak, mind annak a halálnak, mely beláthatatlan idők számára felállítja az emlékművet.

Például, — írja a «Budapesti Hírlap» egyik tárczája — építenének a Városligetnek egy alkalmas helyén, vagy a budai várkastélyának valamely fokán egy nem tulságos nagy, de tiszta stílusú, görög templomot, szép márványból, márványoszlopokkal. Már a templomszerű épület külső díszjeleznél- legét. Belsejébe lépve csodálhatnók a királyné már-

ványozóbrát és gyönyörködhetnénk azokban a reliefekben és képekben, melyek életének csöndes, de jelentős mozzanatokkal, bővelkedő folyását szemünk elé varázsolná. Látnók a szerető anyát, gyermekei és a magyar nemzet édes anyját és látnók a szenvedő nőt. Látnók Gödöllőn, látnók Budavárában, Korfu szigetén; a szegénység kunyhójában, a nemzet ünnepén. Egész élete mindig szemünk előtt volna. Nem egy művészetre és nem egy művészre kellene bízunk a nagy mű megalkotását. Festőnk vetekedve dolgozhatnának, a tájkép-, a történelmi kép-festőnek akadna bőven dolga, a szobrászok is csapatosan jöhetnek reliefeket faragni, a díszítő-művészet is hozzájárulna a magával, mert azt akar-nók, hogy az egész a maga fényében is szép és mégis egyszerű legyen, intím, de beszédes, gazdag és még sem üres pompájú. Főleg szép legyen az egész, a tiszta szépség uralkodjék benne. Mert ezt szerette Ő, így tiszteljük meg valóját, ez volt az ő lelkének derűje és ennek a sugarait akarjuk széjjel-árasztani.

Felszólalások történtek egy politikai napilap azon megjegyzésére is, hogy a művészi siker biztossága tekintetéből nem volna-e jó a szoborra nemzetközi pályázatot hirdetni? De valószínű, hogy csak magyar szobrászok versenyezhetnek, külföldi művész nem érezné azt a mély okot, mely a nemzetet a szobor felállítására lelkesítette, és félt volna, hogy épen a magyar királyné nem érvényesülne a szobron. A szobor ügyében báró Atzél Béla, az orsz. kaszinó és a Park-klub igazgatója a hét végére érkezeltezt hívott össze, melyen a gyűjtésre és végrehajtásra nézve részletes tervet kívánt előterjeszteni.

Az Erzsébet-rend. Ő Felsége az Erzsébet-rend kancellárjává Bellegarde Ferenc grófot nevezte ki, mint az elhunyt királyné utolsó főudvarmesterét. A királyné emlékeztetere alapított nőrend első nagykeresztjét, mint már megírtuk, Széray grófnő kapta, ki a királyné oldalán volt a szörnyű órában is. Festetics Mária udvarhölgy, valamint Ferenczy Ida felolvasónő a királyné mellett odaadással teljesített hű szolgálataikért szintén a rend első osztályát kapták. A király Ő Felsége rendeletére immár a néhai királyné udvara feloszlott. Ő Felsége Berzeviczy Ádám vezérőrnagynak, ki a királyné mellé volt beosztva szolgálattételre, köszönetet nyilvánítt s a vaskorona-rend első osztályával tüntette ki. Harrach grófnő főudvarmesternő is meleg köszönetben részesült, s a főudvarmesternői teendők alól fölmentetett.

Országos Erzsébet-emlék-bizottság. Mihelyt az Erzsébet királyné emlékének törvénybe ígtatásáról rendelkező törvényjavaslat szentesítve lesz, meg fogja tenni a miniszterelnök a szükséges lépéseket arra nézve, hogy országos bizottság alakíttassék a megdicsőült királyné emléksobrának föllállítására ügyében való közreműködésére. A miniszterelnök huszonnégy tagu országos bizottságot tervez, a mely bizottságba 12 tag a képviselők, 6 a főrendek közül választatnák s ugyan-csak 6 tag az országgyűlésen kívül álló társadalmi körökből hivatnák meg. Ez lenne az országos nagybizottság, a mely aztán szűkebb végrehajtó-bizottságot fog alakítani a maga kebeléből.

Az «Erzsébet királyné alap» központi bizottsága nevében özv. gróf Teleki Sándorné körlevélben tudatja, hogy az alap célja első sorban az, hogy a befolyt adományokból királynénk koporsójára nemes érzezből való díszes koszorú készíttessék, melyet mint a magyar hölgyek emlé-

PICQUART ALEZREDES.

DU PATY DE CLAM EZREDES.

HENRY ALEZREDES.

koszorúját teszik le. Az alap egyik tekintélyes része az Erzsébet-szoborra fordítandó. A még fennmaradó részt emberbaráti célokra fordítják. A fölszólítás hangsúlyozza, hogy ezuttal nem annyira nagyobb adakozásról, mint inkább szerény méretű hozzájárulásról van szó, hogy az adakozók száma minél tömegesebb legyen. A gyűjtés csakis november 19-ikéig, Erzsébet napjáig tarthat s az adományok a pesti hazai első takarékpénztárhoz küldendők be.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Ekkehard: Walter-dal. Fordította Körös Endre. Budapest, 1898. A középkori germán epikának, a Niebelung-éneknek kívül, mely a maga zord fényével és megrázó tragikumával a világirodalom egyik leghatalmasabb költői alkotása, vannak még más, igen értékes műveik. Ezek sorában előkelő helyet foglal el a Walter-dal, melyet bár a szent-galleni kolostor jámbor szerzetese, Ekkehard latin nyelven írt meg, mégis a germán hősmondák ép oly hamisítatlan darabjának tekinthetünk. «Az a Walter — mondja Herz — a ki vergiliusi szónoki díszben jelenik meg előttünk, olyan, akárcsak a népvándorlás korabeli germán vitéz, a ki a rómaiaktól elszedett hadizsákmánnyal aggatja teli magát». A mi a Walter-dal előttünk, magyarok előtt különösen becsesé teszi, az hogy ez is, mint a Niebelung-ének, szorosan összefügg az Attila-mondákkal, sőt azoknak kiegészítő részét képezi. Attila itt is nagy, hatalmas, dicső fejedelem, a germán királyok tisztelt és rette-

gett hűbérura. Attila hódító hadjáratra indul nyugat felé, Gibich, a frank király a rajna-menti Wormsban, nem merte ellenállni, szövetséget köt vele s túsul adja csecesemő fia, Gunther helyett rokonát, az ifjú Hágent. A burgundi király Herrich szintén meghódol s túsul leányát adja Hildegundot, kit korábban az aquitániai király fiával, Walterrel jegyzett el. Aquitánia zord kiralya sem mert ellenállni, s a békét fának, az ifjú Walternek túsul adásával váltja meg. Attila a három kezest haza viszi s mint gyermekeit oly gondnal, szeretettel neveli; de azért azok nem felejtik hazájokat, csak az alkalmat várják a menekülésre. Először Hagen szökik meg. Attila nem nagyon búsul miatta, mert Walter sokkal jobban szereti. E hős ifjút egyszer hadai élen csatába küldi, honnan az diadallal tér vissza. Nagy lakomát esapnak, s Walter összebeszélve Hildegundat, a hun urakat leitatja, s a szerelmes pár Attila kincseivel megrakodva elmenekül. Az üldözés dacára baj nélkül eljutnak a frankok földjére; de itt Gunther király el akarja venni a kincseket. Egymás után küldi legjobbat vitézeit, de Walter valamennyit levágja, utoljára ő maga megy, de szintén megsebesül s most Hagen kel kiralya mellett fiatalokri barátja ellen. Szörnyű bajvívás keletkezik a két legjobb vitéz közt, kik egymást súlyos sebekkel borítják, de le nem győzhetik. Végre kibékülnek s Walter szerencsésen hazájába viszi a szép Hildegundot. Körös Endre nagyon tanulságos bevezetéssel kíséri a költeményt. Fordításról is dicsőretek emlékeztetünk meg. A költeményt Niebelung-sorokban fordítja, költői nyelven s jó verseléssel, noha kivána-

tos volna, hogy a soroknak egy szótaggal való megtoldása ne ismétlődjék oly sűrűn. Körös Endre más-különbön e művével hivatott fordítónak bizonyít. Vajha a germán hősmondák többi darabját is átültetné nyelvünkre. A kötet ára 1 korona. Mutatványul álljon itt a következő kaland. (A Walter-dal épügy, mint a Niebelung-ének, kalandokra van osztva.)

II. kaland.

Hogy folyt a hunoknál a túsúknak sora, hogyan szökött Hagen Frankföldre és hogyan akarta Attila Waltert megházasítani.

A rég látott hazába, hogy megtért hős Etel, A túsul vett fiúkat gondnal nevelte fel, Szorgos jóindulattal volt a fiúk iránt, S nejjére Oszpirinre rábízta a leányt. Mint atyjuk, úgy vigyázta mindég az ifjakat, Hogy békében s csatában megállják a sarat. S haladva korban, ésszen, fel is nőtt mindegyik, Elmére és erőre nem volt párjuk nekik, Ezért Etel szerette mindkettőt módfelett S a két tús a királyi sereg vezére lett. Az elfogott leány is — Istennek műve ez! — Az udvarnál magának jó hírnevet szerz; Oly szorgos, oly érekes és oly bájjal teli, A hún királyi nőnek vonalmát megnyeri; Reá bízta a kinstár örszét s mit kívánt, Mindaz beteljesült, úgy szerették a leányt.

E közben Gibich elhalt, trónját fia öröklé, Ez megszöge az esküt s adót se küld többé, Megtudta Hagen e hírt, egy éjjel megszökött S királyát felkeresni indult sok baj között. De Oszpirin szívében gyanú tüzet fogott S fejedelmi hős urához ígven szóla legott: «Királyi bölcseség csak azt vigyázza folyton, Házunk támassza, dísz, hogy porba ne omoljon,

ZOLA EMIL.

WALSIN-ESTERHÁZY ŐRNAGY.

BOISSODFFERE TÁBORNOK.

A DREYFUS-ÜGY FŐSZEREPLŐI.

Szemünknek fénye Walter, hogy Hágent ne kövesse, Országunkból, mi tőlünk elfutva, szököve messze! Mit mondandó vagyok most, jól fontold meg magad! És Waltert látva nyisd meg ily szóra ajkadat: Szolgálatunkban ifjú, fáradsz és küzdesz egyre. Hálás szívvel, jutalmul méltatlak most e kegyre: Válaszd a legkülönbet a hűn lányok közül, Az lesz a feleséged s mit kérsz ezen fölül, Mindaz, mit szíved óhajt, király vagy föld, mind tied, Te buzzgón fáradoztál s kirevagy ily fizet. — Ha így teszel te, Waltert hozzánk bilincseléd.

Tetzett Etel királynak nagyon ez a beszéd, S Waltert meglátva rögtön nagy unszolón ajánlja: Eljött már az idő, hogy asszonyt vigyen lakába. De ez jól tudja, a mit egykor végrehiszen, Válaszszál készen áll és így szólal sebtiben: «Uram, mit én tevék, azt szívesen megtevék, S hogy így dicsejred, épen nem érdemeltem én, De ha követem, a mit parancsolóm javul, Meg lések köve akkor szerelem lánczival; Házat kell összeraknom, művelni földemet, S csak ritkán láthatom majd királyi színedet. Ki egyszer a bizalmas, szelid tűzhelyre tére, Többé már kész örömmel nem száll ki harci térre Nincs édesebb nekem, mint téged szolgálni hűn, Míg házasságom által magam lekötöni bűn; Legyen bár nappal, este, legyen bár éji órán, Parancsküldő királyom mindig számíthat én rám, De ki csaták zajában családjáért remeg, Meghátrál szívesebben, semmint előre megy. Dicső nevedre kérek, s népedre, jó atyám, Ne kérd, hogy fátyalángot gyujtsak nászészakán! Megnyugtató beszédén örült a fejdelem, Azt hitte, tőle Walter meg nem szokik sosem.

Egy távol nép eközben, kit nem rég győze le Erős Etel királynak hódító fegyvere, Fellázad s büszke dacozal harcot kezd vakmerőn. Most a hunok hadának Walter vezére lön; Az ifju, hogy kiállott a harcz-sorok elé Vitézeit beszédrel a harczra tüzelé, Emlékeztette őket, hogy a hunok nyomán Más nem járt a csatákon, a győzelem csupán.

Elindul a sereg már, megvívják a csatát, Hamar szemben találták az ellenség hadát. A hűn nép mint hegyes ék előre úgy hatol, Visszhangzik messze a lég vad ordításol. A trombiták recsegnek, lándzsák szállnak vadúl, Sok fényes pajzson, kardon villám sugára gyúl; S mint északnak szelére hull sűrű jégeső, Hej, innen és amonnan nyilzápor tört elő! Majd mennek kéztusára, hüvelyből kard repül S szétzúzott homlokával nem egy hős földre dül, S szétzúzott homlokával melléje dül lova. A hűn soroknak élén jó Walter ragyoga, Mint hogyha sarlajával maga a zord halál Szállt volna harczba, kardja oly biztosan talál, A megrémült ellenség reszkette nézi őt, És észvesztett futással hátrál a hős előtt. S már vége a csatának, hűné a győzelem, Bőven szerez magának zsákmányt a harczterem.

De most a harci síkon kürtöknek hangja kél, Csapatját visszahívja magához a vezér. Im homlokát díszíti tölgyfának úde lombja, S példáját a legénység szintén követi nyomba. És így felékesítve a győzelem jelével, A hűnoknak csapatja s Walter honába ér el; Ott mindegyik sietve a tűzhelyére tér, S Etel királyi vára felé tart a vezér.

Órult-e vagy szent? A jeles spanyol drámaírónak *Echegaray*nak drámája, melynek előadására most egyszerre készül a Nemzeti Színház és Vig-színház, megjelent a Franklin-Társulat kiadásában, mint az *Olcó Könyvtár* legújabb kötete. A spanyol költőnek ez a színműve az, mely az idegen szin-padokat megnyitotta számára s nevét ismertette a színházak közönsége előtt. A mély lélektan, melylyel alakjait és cselekvényeit oly tartalmassá teszi, maga a problema, mely abból indul ki, hogy a ki az eszménynek él ebben az anyagi világban, nem olyan boldog-e, mint Don Quijotte volt a maga ideális világában, — a párbeszéd költői szépségei a darabot mint olvassmányt is értékesé avatják. Fordította *Huszár Vilmos*, a spanyol irodalom avatott tolmácsa, jól és erővel. Ebben a fordításban adják a Nemzeti Színházban. Ára 20 kr.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Kislaludytársaság szeptember 28-án tartott felolvasó ülést a nyári szünet után. Az ülést *Gyulai Pál* elnök nyitotta meg, a ki meleg szavakkal emlékeztet meg a társaságnak a nyári szünet alatt elhunyt tagjairól: *Szász Béláról* és *Arany Lászlóról*. Indítványára a gyűlés a két tag halálán érzett fájdalomnak jegyzőkönyvileg adott kifejezést és erről értesítette az elhunytak özvegyeit. Ezután megkezdődtek a felolvasások.

Kozma Andor bemutatta *Lévay József* hat versét, a melyek valamennyiét a trencsén-templaci

hőforrásoknál írta a költő. A tetszéssel fogadott felolvasás után *Reothly Zsolt* olvasta föl *Péterfy Jenő* rendes tagnak «*Aeschylus*» című értekezését, a mely a nagy görög drámaíró darabjainak mesterei szerkesztését, találó jellemfestését, líkettő és drámai cselekvényeit s remek nyelvezetét méltatja. *Dalmady Győző* három új költeményét mutatta be. *Radó Antal* mutatta be meg a társaság kiadásában megjelenő «*Salmáné*» perzsa eposz fordításának harmadik kötetét, mely a «*Feridun és fiai*» című epizódot tartalmazza.

Nemzetközi csillagászati kongresszus Budapestén. A csillagvizsgálók nemzetközi egyesülete az idén Budapestén tartotta közgyűlését szeptem-

fenséges tudományának érdekében, melyet Önök oly méltóan képviselnek, az annyiféle igénybe vett magyar állam a multban nem igen sokat tehetett.

A miniszter beszéde után *Eötvös Loránd* báró, az Akadémia elnöke üdvözölte a vendégeket.

Az üdvözlő szavakra *Seeliger Hugó* elnök válaszolt. Gyászoló házba léptek, — úgymond, — melynek lakosságát súlyos csapás érte szerettét királynéja halálával. Ezért őszinte részvétét fejezi ki és indítványozza, hogy azt jegyzőkönyvbe is vegyék. (A kongresszus tagjai fölállanak.) Majd az egyesületi jelentések kerültek sorra, melyeket tudomásul vettek. Új tagokul magyar részről fölvetették *Harkányi Béla* bárót, *Womazek Antal* tanárt, *Hoffmann Ottó*t, *Liphay Béla* bárót, *Krenedits Odó*nt,

UDVARI RÓKAVADÁSZAT BUDAPESTI KÖRNYÉKÉN. — RICHTER V. FESTMÉNYE UTÁN.

MI UJSÁG?

A király utazása. A király szeptember 27-ikén Wallseebe utazott leánya, *Mária Valéria* családi körébe. Alkalmassint október közepéig marad ott, s aztán Gödöllőre jön. A toszkánai nagyherczeg vasárnap óta már Gödöllőn tartózkodik.

Nemzetközi sajtókongresszus. A nemzetközi sajtókongresszus, mely 1896-ban Budapestén ülésezett, az elmúlt héten Lisszabonban gyűlt össze. A szeptember 26-iki megnyitó-ülésen jelen volt a portugál királyi udvar, a diplomácia, a polgári és katonai hatóságok fejei, a papság és számos hölgy. A föllobogzott épület előtt egy század tengerész-katona állott.

A királyt, a királynét és *Alfonz* herceget a kongresszus rendezőbizottsága fogadta. *Singer Vilmos*, a kongresszus elnöke, beszédet mondott, a melyben hangsúlyozta, hogy a felségnek jelenléte arról a nagybecsű rokonszenvről és hatalmas oltalomról tesz bizonyosságot, a melyben a sajtó törekvései részesülnek, a mi őket hálával és tisztelettel tölti el. A nemzetközi sajtószövetség elnöke a tudatlan-

ságból eredő félreértések és káros előtételek megszüntetése; cédja továbbá, munkálkodni a haladásért, a fölvilágosításért és igazságért. A király válaszában kijelentette, hogy szívesen tett eleget az elnök amaz óhajtásának, hogy a kongresszust megnyissa. A mint a Lisszabonban nem rég tartott orvoskongresszus a test ápolását szolgálta, úgy szolgáljon a sajtókongresszus a szellem ápolására. A sajtónak az a szép földadata van, hogy előmozdítsa és terjeszsen mindent, a mi nemes. Az ünnepély után a király ercelet tartott és különben *Singert*, a kongresszus elnökét és *Schweitzer kapitányt* tün-tette ki hosszabb megszólítással. Este a város estélyt rendezett.

A kongresszus tiszteletére rendezett ünnepélyek

festőművészek, *Falk Miksa*, *Berzeviczy Albert* képviselők és még sokan, a kiket a véglegény és menyasszony családaihoz rokonai vagy barjati kötelek fűznek. Az esketést *Szász Károly* püspök végezte s költői szép beszéddel áldotta meg a fiatal párt. Esküvő után a násznép a nemzeti kaszinóban gyűlt össze lakomára. Az első felköszöntöket *Jókai Mór* és *Szász Károly* mondották.

Ifj. *Siklóssy Gyula* dr., ismert szemorvos és kórházi főorvos, szeptember 23-ikán tartotta esküvőjét *Heinrich Margit* kisasszonnyal, *Heinrich Gusztáv* egyetemi professor és miniszteri tanácsos leányával. A polgári esketésnél *Wlassics Gyula* dr. kultuszminiszter, *Vámossy Károly* dr. ügyvéd, *Csengery Lóránt* dr. földhitelintézeti h. igazgató és *Vadnay Andor* főispán voltak a tanúk. Az egyházi szertartást az országos gyászra való tekintettel egész csöndben a lakodalmas háznál *Szász Károly* ref. püspök végezte.

Az államnyomda új vezetői. Még ez év február havában elhunyt *Péchy Imre* miniszteri tanácsos, az államnyomda volt igazgatója. Az intézet összes ügyeit azóta *Zárday József* igazgató-helyettes vezette, a ki közel nyolcz esztendőn keresztül működött a magyar kir. államnyomdánál, mint igazgató-helyettes. *Zárday* most véglegesen kineveztetett a nyomda igazgatójává, igazgató-helyettesé pedig *Drehr János* eddigi osztályvezető. Kinevezésüket örömmel fogadták az intézetben, melynek tisztikara melegen üdvözölte őket.

Újítás az Operaszínházban. Gróf *Keglevich István*, a Nemzeti Színház és Operaszínház új intendánsa az Operaszínházban is behozta a bécsi operánál már meghonosult intézkedést, hogy a művészeknek nem szabad nyílt jelenés közben megköszönni a tapsot, mert ez zavarja az illuziót. A tapsokat a szereplőknek észrevétel nélkül kell hagyni, magokat meg nem hajthatják. A felvonások után természetesen hálással fogadhatják.

A 30 napos országos gyász tartama alatt a «*Zions*»-egylet, VII. Erzsébet-körnt 26. sz. a. irodájában naponta a szokásos fehérteli díj elengedése mellett felekezeti különbség nélkül vesz föl tagokat. *Krieger-féle Akácia Arczserme* 1 frt. Szap-pan 50 kr. kapható országoserte a gyógyszerárakban. Főraktár Budapest, Kálvin-tér, «*Korona*» gyógyszerár.

Előfizetési fölhívás.

A «*VASÁRNAPI UJSÁG*» a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, újabban helenként egy félüvel bővítve, «*A Vasárnapi Ujság regénytára*» című állandó szépirodalmi melléklettel jelenik meg, mely, mint a föllep, szintén művészi képekkel van díszítve. — A «*Vasárnapi Ujság*» a női munkára és divatra vonatkozó képeket és cikkeket is ad, s félvélenként művészi becsű nagy képmelléklettel, összesen több mint ezer képet évenként.

A «*Vasárnapi Ujság*» társalapja, a most már 44-ik évfolyamát «*Politikai Ujdonságok*», melyet ban lévő „*Politikai Ujdonságok*», mint az események hű és részrehajlatlan előadóját, valódi hézagpótlónak ismert el a magyar olvasó közönség, a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, tömör összeállításban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség együtt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg, s így e lap, kivált vidéken, hol a postajárás a napi értesülést különben is megnehezíti, a napilapokat is sok tekintetben pótolja. A «*Politikai Ujdonságok*» állandó ingyen melléklete a «*Magyar Gazda*» című gazdasági és kertészeti képes lap.

Mind a két lapnak kiegészítőjéül szolgál a «*Világkrónika*» című képes heti közlöny, mely hetenként egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg. Előfizetési árak évnegyedre: A «*Politikai Ujdonságok*» külön 1 frt 25 kr. (a «*Vasárnapi Ujság*» előfizetői részére 1 frt). — A «*Vasárnapi Ujság*» és «*Politikai Ujdonságok*» évnegyedre 3 frt, a «*Világkrónika*»-val együtt 3 frt 40 kr.

Az előfizetések a «*Vasárnapi Ujság*» és «*Politikai Ujdonságok*» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. küldendők.

HALÁLOZÁSOK

ÖZV. BARTAL GYÖRGY, szül. bonyhádi Perczel Erzsébet, néhai Bartal György volt földmívelésügyi miniszternek özvegye, 75 éves korában, Paddon, Tolnamegyében elhunyt. Nővére volt Perczel Istvának, Perczel Mór tábornoknak, id. Perczel Miklós volt főispánnak és Perczel Béla néhai kuriai elnöknek. Szívjóságánál és nagy műveltségénél fogva mindenkor döntő befolyást gyakorolt a család férfitagjainak legfontosabb elhatározásaira is, az emigrációban sínylő testvéreit mindenkor nagy áldozatokkal támogatta. Temetésén Perczel Dezso belügyminiszter és Perczel Béni orsz. képviselő is jelen volt.

JONKHEER TEIXEIRA DE MATOS, a németalföldi királyság budapesti főkonzulja, hosszas szenvedés után 70 éves korában meghalt Budapesten. A budapesti konzuli kar egyik legrégebbi tagja volt és a fővárosi társas életében igen rokonszenves. Pár hónap előtt lábát törte; ehhez különböző bajok járultak, a melyek halálát idézték elő. Nagyatya Hollandiának éveken át belügyminiszter volt; a rotterdami Broeders Teixeira cég egyike Hollandia legnagyobb és legelőkelőbb bankjainak. Nyolcz év óta volt budapesti hollandi főkonzul, a magyar nyelvet elsajátította és a Hollandiával való kereskedelmi és ipari érintkezés emelése érdekében nagy buzgóságot fejtett ki. Az elhunytban dr. Rosenberg Gyula orsz. képviselő apóstát gyászolja. A halott utolsó rendelkezése szerint a holttestemet Udineba szállították és az ottani crematoriumban elégették.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Szász László, nyug. kuriai bíró, a fővárosi törvényhatóságának tagja, s a terézvárosi iskolaszék elnöke, Gödöllőn. — JÁNOSSY SÁNDOR, 1848/49-iki tüzérváltány, nyug. m. kir. főmérnök, 77 éves korában, Budapesten; holttestét Beszterczére szállították. — GARLATHY SZILÁRD, kir. tanácsos, nyug. miniszteri számtanácsos, Budapesten; az elhunytban Garlathy Ödön rendőrkapitány édesatyját gyászolja. — NYIKOS LÁSZLÓ, 1848—49-es honvédfőhadnagy, komáromi kapitány, majd a Pulszky-féle nógárdi birtokokra kinevezett felügyelőtisz, és Pulszky hazatérte után a szécsényi takarékpénztár pénztárnoka, Szécsényben, 85 éves korában. — BALÁSHÁZY BERTALAN, biharmegyei tekintélyes birtokos, 59 éves korában, évalkai birtokán; Biharmegyei főispánjának, Beöthy Lászlónak ipa volt. — SOMOGYI ZSIGMOND dr., kisvárdai gyakorló orvos, Budapesten. — FANZLER JÁNOS, háztulajdonos, az 1885-iki orsz. kiállítás volt zsüri-tagja, a budai protestáns egyházközség presbitere, Budapesten. — POKA ISTVÁN, az egyi káptalan jószágfelügyelője, 70 éves korában, Egerben. — SZÉKÁCS PÁL, orosházi földbirtokos, biharmegyei birtokán, honnan holttestét Orosházra szállították. — FELDMAN MÁTYÁS, volt 48-as honvéd, 73 éves korában, Mátészalkán. — MAGYARI JÁNOS, 64 éves korában, Deésen. — POLONAI JÁNOS, 60 éves korában, Budapesten. — SZEKULA MÓR, Szekula Hugó, «Ös-Budavára» igazgatójának atyja, 73 éves korában, Pancsován. — ZÁNY KÁROLY, fővárosi háztulajdonos, Budapesten. — ROBCSEK JÓZSEF, fővárosi ügyvéd, a budapesti ügyvédi kamara másodelnöke, Vác melletti dukai birtokán. — TRUSZKA KÁROLY, Újbánya város főjegyzője, 31 éves korában.

ÖZV. HORVÁTH KÁROLYNÉ, szül. Telegdy K. Terézia, 73 éves, Debreczenben. — ÖZV. SALOMON PÁLNÉ, szül. Holényi Terézia, 57 éves korában, Kalocsán. — SZÉKELY LAJOSNÉ, szül. Fogarasy Mezei Katalin, 78 éves korában, Gyula-Fehérvárt. — ÖZV. KUTROVICH JÓZSEFNÉ, szül. Makovényi Róza, Budapesten, életének 64-ik évében. Veszprémbe temették el. — RADÓ SÁNDORNÉ, szül. Pohl Ilona, Budapesten, 28 éves korában. — ÖZV. MATKÓ PÁLNÉ, szül. Intibi Zsuzsánna, 57 éves korában, Bástyon. — BENEDEK ANTALNÉ, szül. Kovács Róza, 32 éves korában, Halasban. — DUDICH ILONA, m. kir. postamesternő, 31 éves korában, Lékér községben.

Szerkesztői mondanivalók.

Futó fejedelem. Költő hadvezér. A ballada a kisebb műfajok közt, kétségkívül a legnehezebb műfaj; még a nagy költők közül is alig egy-kettőnek sikerült. Nem csoda, ha szerző igyekezetével az eredmény sehogy sem áll arányban. Nem tud jellemezni, nem tudja az eszményeket mintegy ellobbanó villámfényvel megvilágítani; a ballada meténetnek rohamosságát zavarossággal, szakadozottsággal helyettesíti. A vad-póstkához. Sok igazság szól belőle, csak hogy egy kissé formátlanul.

Nem közelíthetők: Keresem én a boldogságot. A része álma. Formadrák nélkül verset írok nem lehet, döcögő prózai sorokba foglalva még az igazán szép gondolat sem érvényesülhet. — Beborult a tiszta ég. Csak a két első sor szép; a többi erőltetett. Különösen furcsa, hogy az arató feláll a kereszt tetejére elmélni. — Dal. Eljött már az esthajnal. Semmit sem ér. Szerzőt további kísérletre nem bízhatjuk.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 36-ik számában közölt képtalány megfejtése: Könyvebb nagylelkűnek lenni, mint igazságosnak.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Királyi Pál-utca 4. sz.)

Gummiárak, betegpótlási cikkek serekeitök (beszerekek F. Bergeránd párisi forrásból) legelőnyösebben beszerezhettek Polgár Sándor egyetemi kötszeresznél, Bpest, Erzsébet-körút 50. 6784

Biztosan gyógyíthatók: elhízottság, eszsz, köcsvény, gyomor-baj, verségénység, bőr-, ideg- és női betegségek, villamos fényfűrés, vizkúra, masszázsz, gyógygymnasztika stb. segítségével

Dr. PALÓCZ IGNÁC rendelő intézetben Budapest, IX. Vámház-körút 7. Pr. spektus ingyen. 7851

Vese, húgyhólyag, húgydara és köcsvény-bántalmak ellen, továbbá a légző és emésztési szervek hurutos bántalmainál, orvosi tekintélyek által a Lithion-forrás Salvator kintinó sikerrel rendelve lesz. 7523 Kélemes ízű! Könnyen emészthető! Kapható ásványvízkereskedésekben és gyógyszerárakban. A Salvator-forrás igazgatósága Eperjesen. Budapesten, főraktár Edeskaty L. urnál.

OSAN Legjobb a szájak és fogaknak. Antiseptikum, konzerváló, tisztító, egészséges, kellemes és jóval alkalmasabb az eddig használt legjobb fogszelők. OSAN-fogpor dobozban ára 48 kr. OSAN-fogpor dobozban ára 44 kr. ROZSATEJ a legjobb (Orvosi-talicska Rosenmilch). CZERNY-PELE a legjobb HAFTZÖRSEK, szájmosásra, barátságos, és szelíd. Ára 2 fnt 50 kr. Tanningene a legjobb TIRYAGOS PÉTE, italkezelésre meggyalálva, teljesen érelmetlen. ANTON J. CZERNY, Bécs, XVIII., Carl Ludwig Strasse 6. Budapesti Főraktár: TÖRÖK JÓZSEF (gyógyszeresznél) Királyi-utca 14. és Magyar-utca 24. (gyógyszeresznél) Váci-körút 17. továbbá minden gyógyszerárakban, drogeriáknak és partiumárakban. Belső kúria előtt melletti. Megrendelések oly helyre, hol még nincs kúria, az ottani legközelebbi gyógyszerárakhoz. A Császár-fürdő kúria. Főraktár: László, Fata, Sze, Bécs, Királyi-utca 14.

Regisegék: Antik butorok, bronce-ol., massoni és Alt-Wien porcellán, antik ékszer, nappel, képek és bronce-csillárak most olcsón kaphatók! RETHI ZSIGMOND-nál IV., Granátos-utca 8. Hagyatékok megbecslételnek és esetleg megvételnek.

PARFÜMERIE LOHSE Edelveilchen a legpompásabb ibolyaillat, hasonló a frissen leszakasztott ibolyához: illatszser — szappan — arczpor — pipere-via 7498 brillantine — illatpárnák. Gustav Lohse, BERLIN W. 45/46 Jägerstrasse 45/46 kir. udvari szállító. Kapható valamennyi illatszserzet, diszkrét, gyógyszerüzret és gyógyszerárakban, valamint minden fodrászüzletben Ausztria-Magyarországon.

7712 KESSLER-féle MAGDA-HAJKENŐCS dermatológiai-terapeutikus alapon nyugó összetételénél fogva az elismert legjobb szerszer korpa ellen, ugyszintén hajkihullás ellen. Magda-hajkenőcs több év óta k. róbbálva, teljesen ártalmatlan, a hajnövést előmozdítja és mint kintinó övszer a gyakran előforduló hajbetegségek ellátás, még gyermeknél is használható legelőnyösebb ajánlható. 1 tégely ára 3 korona. 7587 Főszéküldési raktár: KESSLER REZSŐ-nél gyógyszerész Gyertyámos, (Tornál vármegye). Raktárak a következők: Gyergyószentmiklós: Budapesten: Török József, Király-utca 12. ir. Buda: Buda: Városház-tér 7. Raditz Róbert, József-körút 64. Pozsony: Czollner Vincze, Linczkaugra-ú. Miskolc: Baurek Gyula, Székesszéki-utca. Szeged: Baoury Károly. Debreczen: Mihálovits Jenő. Arad: F. J. Kel. me. Temesvár: Teodor Albert, Versez: Kuchler Béla. Karánsebes: Müller F. Jakab. Nagy-Szeben: Molnár örökös-i. Brassó: Jekelius Nándor. Kolozsvár: Ferenec. Szász-Régen: Wermescher Emil.

EPILEPSZIA. (Nyavalytörés, nehézkör.) Bial a gyógyulás az «Antiepileptique de Liège» által az idebántalmak minden neméből, kivált pedig a napjainkig gyógyíthatatlannak tartott epilepsiából. A róbrat hó levilasztást és a gyógyulási esélyek nagy számát igazoló bizonyítványok tartalmak. Ezt mindenki ingyen megkaphatja, ha bérmentve levelet bérli. Címzandó: M. FANYAU gyógyszerész LILLE (Nord) 7786 vagy Török József gyógyszerárak Budapesten, Király-ú. 12.

CSÁSZÁRFÜRDŐ. A főváros legnagyobb fürdőintéze, több mint 11 hőforrással (27,5—65,5° C.) rendelkezik 80 öltözővel, 1 forró és 2 langyos medence. Gőzkamra (43—44°). Zuhanykúra. Híde medence. elkülönítve hölgyek és urak részére. Felett nőuszoda. Uruszoda 1800 l/m. A kontinens legnagyobb intéze. Tükörfürdők. Török-fürdők. Márvány-, porcellán és kád-fürdők. Gyógyhely 200 jól berendezett szobával. Arnyékos park.

Érdekes tudnivaló hölgyek részére, hogy a Sihalzky arzenkőcs és mosdóvíze az arczbőr körös elváltozásánál, különösen szeplő, májfolt, pörzsének ellen a leghatásosabb szer. Az eredeti vóny a gyógyszerárak egyedül tulajdonja. Ára 70 kr. Sihalzky balzsámos növény-szappan eltávolítja a bőrre lerakódó körököző anyagokat, melyek betegség folytán vagy a levegő porával a bőr léző mirigyait a rendszeren működésben gátolják. Ára 30 kr. — Kapható: Szeloczky Géza gyógyszerésznél Kassán.

tetszés szerinti nagyságban privát-fogyasztóknak postabér-, vámentesen és házhoz szállítva. Az utolsó idény maradék selymei: mintegy 300 drb Dupla Foulard-selyem méterje 65 kr. «ak marins-kék és fekete alappal 200 drb fekete damaszt selyem 1 fnt 15kr. 200 drb fekete Armure Royale és Merveilleux Duchesse 1 fnt 25kr. 700 drb különböző maradék 1-, 2- és 3 színben, selyem damaszt, báli- és társasestélyekre való selymekből stb. Minták postafordultával. 7855 Magyar levelezés. — Svájcba kétszeresen lelvélbőly ragasztandó. Zürich. Henneberg G. selyemgyárai.

40. SZÁM. 1898. 45. ÉVFOLYAM. Bőr- és szépségápolás szakorvosa med. univ. Dr. Révész Benő Budapest, Kerepesi-út 63. sz. I. em. 24 évi gyakorlat, a berlini és bécsi kórházakban szerzett tapasztalatai alapján, gyorsan és alaposan gyógyítja az összes bőrbetegségeket. Bőr-, ideg és nemi bajokat. Szépségi hibákat, szeplő, anyu- és májfolt, pattanás, szemölcs, reoror, fagyos végtagok, hajkorpa, hajhullás, sebek; szakszerű tanácsokkal a orjal az arcz és kéz ápolására. Feltűnő eredménnyel gyógyítja a tilkos betegségek név alatt ismert összes férfi-, női bajokat s azok következményeit. Rendel: délelőtől 8—12, d. u. 3—5 és este 7—8 óráig. Levelekre azonnal válaszol. Kiváratra gyógyszerkezelés is gondoskodik. Mindenkör mély diszkrétio.

A munkás véleménye. Fontos mindazokra nézve, a kik ninesenek földi javakkal megáldva. Azt állítja: ha reggel munkába megyek, frissenek és mege ösödve érzem magam. Mindig jól tápláló reggelit eszem és a mi f. orgelium költségei igen jelentékesek. Így van ez már 8 éve, t. i. azóta, a mióta a Van Houten kakaót iszom. A ki Van Houten kakaót iszik, az rem szolik el sohasem tőle. Tapasztalásból beszélek, met sok különféle gyártmányt próbálkoztam meg. De a Van Houten kakaó jobb izni, mindig jól esik és használatban olcsóbb reggelire nem találтам. 7672

FELTŰNŐ HATÁSU! az arczbőr bármily hibájánál, valamint mitesegek ellen a «Keszérő Mandol. Crème» mely mint ártalmatlan szirtalan készítmény nappal is használható és az elegáns hölgyvilág által igen megrteveltet. Egy tégely 1 fnt, próbatégely 50 kr. Szappan 50 kr. Főraktár: BORSÓDY ISTVÁN gyógyszerész illatszserárakban Budapest VII., Rottenbiller-utca 1. Ke-repesi-út sarkán, hos az összes kül- és bel-földi illatszser külföldi legelőnyösebb gyártó-erek, haj- és bőrkosmetikumok és válae-tekban kaphatók. 7873

Kitüntetve az 1897-iki párisi iparkiallítászon. FÖLDESZ L. puskaműves BUDAPEST, Muzeum-körút 3. sz. Kétesövű Lefancheu vadász-fegyver 15 fnt, kétesövű Lancaster hehezu kulcsossal 18 fnt 50 kr, kétesövű Lancaster kakas közötti kulc esal 23 fnt 50 kr, kétesövű Lancaster kakas közötti kulcs-al, pa közseg damaszt esővel 34 fnt, kétesövű Lancaster Pieper-féle 34 fnt, kétesövű Lancaster Pieper-féle finom pa k szeg damaszt esővel 48 fnt, Greeney remdezővel kétesövű Lancaster finom damaszt esővel 55 fnt. — Bőgi fegyverek rajakkal kicso-rítottak. — Az összes vadászcsikkek, fegyverek és revolverekről szóló illusztrált árjegyzéket ingyen és bérmentve küldöm. 7772

Minden gyomorbeteg igyek Klösterle savanyúvizet gyógyforrás Karlsbad mellett. Főraktár Magyarország részére BUDAPESTEN, 7817 VI., Nagymező-utca 25.

40. SZÁM. 1898. 45. ÉVFOLYAM. WASÁRNAPI UJSÁG. 701 WEINWURM ANTAL fényképes első magyarországi chemi-graphia műltésese. Budapest, IV., Károly-utca 3. Készit mindennemű öntvényes fémet, antio-typia, phototypia, chemi-graphia és chromo-typia után. Alaprajzok, térképek, hálósok foto-litográfiáknak s leg-feltűnősebban sokszorosítottak. Külön berendezés késon kívül való fénykép felvételekre. 7470

A ki (eszkör-görökök és más idős állapotokban) szenved, kérjen arról szőlő füzeteket. Kiváratra ingyen és bérmentve megküldi a Schwann-Apothek, Frankfurt a. M. Arzen-féle svájci beretvak kicserélhető pengékkel, fölművelhetetlen jószág, finomságuk és megbízhatóságukal fogva világ-hírtek. Teljes jóállás mellett kapható a gyárosnál és egész Auszria-Magyarországon jobb üzle-tekben. — Tesék a veldjelegre gyveini. A. ARBERZ, Journé (Lausanne), 7752

Mirtus crème azonnal bőr finomítja (szirtalan és ártalmatlan) arcz- és lézi crème eltávolít minden bőrhibát tégely 1 fnt. 3 kiállítás kiüntetés. Hozzá Fulcherán szappan 40 kr, poudre 50 kr. 7872 Készíti, szétküldi az Apostol gyógyszerárak, Budapest József-körút 64. a.

Szépség és egészség. Korunk főnyavalyja az idegesség és vértelenség, melyből számtalan kör szármak. Ez ellen pedig legbiztosabban hat a vasas chinabor 1 üveg 1 fnt 20 kr, 5 üveg franko küldve 6 fnt. Sherlyvel van készítve és minden hasonnevű készítmények között a legtöbb chinajarat és vasat tartalmazza. ROZSNYAY MÁTYÁS gyógyszerész Aradon. Kapható Budapesten: 7850 Török József gyógyszerárak, urál és minden magyarországi gyógyszerárakban.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE. Alapított 1847. Brausweller János Szegeden. Cs. és kir. kizárólagosan ismét elvonamelen- és művészi felállítású s reménytelen ingoványokból stb. stb. ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jóállással RÉSZLETFIZETÉSRE Képes árjegyzék bérmentve. Iavitások pontosan eszközöltetnek.

Legjobb és leghirnevesebb pipere hölgypor: a La VELOUTINE KÖZÖNLEGES Rizapor BISMUTTAL VEGETIV CH. FAY, ILLATSERÉSZ, PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS. Tyukszem, szemölcs, feltört bőr, megkeményedett bőr, fagyás, valamint oncolandagások, dagadt vagy gyuladt lábizmások, viddi bármilyen méh-, darás-, szunyog- és rovarcsípést 3—5 nap alatt fájdalom nélkül és örökre eltávolít az egyedül biztos utjonnan feltalált szer, a „Clavén” Csak akkor valódi, ha a kőcsőny rajta van az oldalán látható védő-egy. Minden gyógyszerárakban kapható. Egy tégely ára 60 kr., portóval 75 kr., mely fényre előre megküldés hi helyben nem kapható) a gyáros és kivitteli üzlet tulajdonosának 7839 HRNJAK M. gyógyszerész a Jozsef-vár, vagy a magyarországi fővárosokban TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél Budapesten, Király-utca 12. szám.

Kávéháztulajdonosoknak, Vendéglátóknak, Füszerkereskedőknek ajánl I. rendű legújabb termést orosz teát SCHNITZER MÓR tea-nyagkereskedő Budapest, VI., Váci-körút 9. 7840 u. m.: Finom Souchong-teát kilóját 8 forintért Kis Mandarin, igen finom 4 » Tiszta fűszert 6 » Melange-teát 6 » Postakül megküldés 2 kilón felül viteldimenesen és esomogolási költség nélkül küldetnek az t. — Mintaküldemények a fenti nemekből összallt tvá 5 fnt. Alapított 1850. Alapított 1850.

Tüdő betegségek, idült hurutok és tüdővese gyógyítható a teljesén ártalmatlan (úgynevezett Glandulen) által, mely 95 gr. tablettákban (többszörösen 100 005 Glandulen, 030 tejelektor) állítatik elő. Orvosi részről a tüdő-műve anyag mint a jelenleg létező legjobb szer ajánlatik a fenti betegségek ellen. A ki már minden szerb eredménytelenül használt próbálja meg a Glandulen-t. Dr. Dosing, Lieberose írja: Az én Glandulenjeim hatással rendelkeznek meg vagyok meggyőződve. Az összes megbetegedési tünetek mullo lioen van ak Dr. Heusmann, Gannes: Glandulen-tel való kezeléssel és hurutnal kintinó gyógyszerrel bizonyult és jelenleg ez tekintetben az egyetlen hatásos szernek. Ára 100 t-bittánként 2 fnt 75 kr., 50 tablettánként 1 fnt 50 kr. Tesék világosan Glandulen-t kérel, minden más utánzást. A hol gyógyszerárakban nem kapható, tesék egyenszen dr. Hofmann utódai, Meersze 155., vegyészeti gyáraknál írni, Kimerítő bro-ürök és értesítések orvosiok és gyógyult betegek részéről kiváratra ingyen és bérmentve. 7752/b

Hirdetmény.

Az alább megnevezett állomásokon elhelyezett cs. és kir. közös hadseregbeli és m. kir. honvéd-csapatok élelemszükségeitnek bérlet útján való közös biztosítása iránt nyilvános tárgyalások tartatnak.

A tárgyalások tartatnak											
mely napon	mely állomáson és hivatalban	mely állomás számára	megye	mely csapat számára	mely időtartamra	Körülbelüli napi szükséglet		Körülbelüli összeszükséglet	Bánatpénz		
						kenyér	zab		a következő cikkekre		
						840	4200	zab	kenyér	zab	
						gramm			forint		
					-tól	-ig	adag	méterm.			
1898 október 18-án	Szabadka			cs. és kir. közös hadsereg	1899. január 1-től	1899. december 31-ig	463	69	1057	590	320
				m. kir. honvédsapatok			214	15	230	320	65
1898 október 24-én	Zombor			cs. és kir. közös hadsereg	1899. január 1-től	1899. december 31-ig	186	6	92	280	30
				m. kir. honvédsapatok			388	10	153	495	45
1898 október 24-én	Kecskemét	Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun		cs. és kir. közös hadsereg	1899. január 1-től	1899. december 31-ig	791	426	6530	1010	1960
				m. kir. honvédsapatok			210	211	3235	305	1230
1898 október 28-án	Székesfehérvár	Fehér		cs. és kir. közös hadsereg	1899. január 1-től	1899. december 31-ig	300	22	330	383	90
				m. kir. honvédsapatok			394	574	8799	1195	2640
1898 október 28-án	Pécs	Baranya		cs. és kir. közös hadsereg	1899. január 1-től	1899. december 31-ig	1181	37	567	1510	170
				m. kir. honvédsapatok			—	—	—	—	—
1898 október 28-án	Kaposvár	Somogy		cs. és kir. közös hadsereg	1899. január 1-től	1899. december 31-ig	280	15	225	360	60
				m. kir. honvédsapatok			754	18	275	970	85
1898 október 18-án	Szolnok	Jász-Nagy-Kun-Szolnok		cs. és kir. közös hadsereg	1899. január 1-től	1899. december 31-ig	381	10	153	485	45
				m. kir. honvédsapatok			—	60	453	—	135
1898 október 24-én	Órkény és az örkényi lőtér*	Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun		cs. és kir. közös hadsereg	1899. január 1-től	1899. december 31-ig	166	156	2391	210	720
				m. kir. honvédsapatok			170	162	2483	230	745
1898 október 24-én	Czegléd	Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun		cs. és kir. közös hadsereg	1899. január 1-től	1899. december 31-ig	166	156	2391	210	720
				m. kir. honvédsapatok			166	156	2391	210	720
1898 október 28-án	Abony	Tolna		cs. és kir. közös hadsereg	1899. január 1-től	1899. december 31-ig	451	457	7005	575	2100
				m. kir. honvédsapatok			—	—	—	—	—

* A körülbelüli napi szükséglet az örkényi lőtér részére, a lógyakorlatok tartama alatt, azaz megközelítőleg júniusától augusztus haváig 389 adag kenyér à 840 gr. 98 adag zab à 4200 gr. és 105 adag zab à 5040 gr. A szállítást az örkényi állomásra nézve elnyerő köteles az Örkényi melletti lőtérre vagy esetleg más, a tábora Örkényi mellett bevonuló csapatok szükségletét, a felajánlott szállítási áron, közvetlenül a lőtérre kiszolgáltatni. Az év folyamán az örkényi tábora bevonuló gyalogsági csapatok szükséglete még ismeretlen.

** A szállító kötelezve van a cikkekkel a fennálló áron a fentemlített időszakon kívül is a Pilis-Csabán állomásozó csapatok részére szállítani.

Különös határozványok.

A cs. és kir. közös hadsereg számára:

Azon állomásokra nézve, melyeken a bérleti időtartam alatt, különösen a lovasságnál az osztály- vagy ezred összpontosítás, lovas dandárgyakorlat, hadgyakorlat vagy fejtornyozás, és pedig dandár dandár ellen, vagy hadosztály- vagy más katonai gyakorlat eszközöltetik, a bérletnyertes ha kívánatki, köteles a származó nagyobb szükséglet és az esetleg engedélyezett pótlékokat a szerződött árak mellett szállítani. Székesfehérvár, Szolnok, Kaposvár, Pécs, Kecskemét, Zombor és Szabadka állomásokra nézve a vállalkozók kötelesek azokról tájékoztatni, melyek az 1899-ik évben beidézett szabad-sapatok, tartalékosok és póttartalékosok által származik, a bérleti árak mellett szállítani. A bérletnyertesek kötelesek az átvonuló csapatok szükségletét a feltételi füzet IV. pont, 1. bekezdés, A-a) határozványa értelmében kiszolgáltatni. Valamennyi állomáson a kenyérnek készítése ott helyben eszközözendő. A katonakenyér két 700 gr. adagos cipókban állítandó elő. A kétadagos cipóknak térszában 1600 gr.-ot és kislítve 1400 gr.-ot kell nyomnia. A kézfényelések a szükségleti helyeken a kenyér és zabra nézve ötnaponként történnek.

A zab, ha az a csapat érdekében áll, a cs. és kir. hadtest-hadbiztoság jóváhagyása mellett kivételesen 10 vagy 15 napra is kézbevehető. A felvételre szolgáló helyiségek 1-9 km.-nél a laktanyától számítva, távolabb ne legyenek. Ha mindemellett ez távolabb volna, akkor a szállító köteles a kenyert és zabot a szükségleti helyekre további díjazás nélkül elfuvarozni. A zabszállítás, a szállítandó zab megvizsgálása céljából, raktárban lehetőleg egy jó állapotban levő szőlőstát tartson készletben.

Ajánlatok ki nem irt cikkekre feltétlenül és azonnal visszautasítottak, és ajánlatok a tárgyalás rákövetkező napjától kezdve 14 nappal rövidebb Impegnoval, nem vétetnek tekintetbe.

Ezenkívül a tárgyaló bizottság részéről mindazon ajánlatok nem vétetnek tekintetbe, melyekben egy és ugyanazon cikknél, a kiirt biztosítási időtartamának egyes szakaira, különböző ajánlatok tételtek.

Katonai élelmező legénységnek és üzleti eszközöknek a szállítók részére való rendelkezésre bocsátása megengedve nincsen.

A terményeknek általános mozgatás esetén való kiszolgáltatására nézve, a szállítási feltételek fizetének XXVII. pontjára különösen utaltatik.

A közös biztosítások eredményéről az ajánlattevők, az ajánlatuknak a cs. és kir. közös hadsereg részére nézve a m. kir. honvéd kerületi parancsnokságok által értesítettnek. Azon esetben, ha valamely állomáson a szállító, vagy a vele érintkezésben álló személyeknek lovai között ragályos betegség ütne ki, a katonai igazgatásnak jogában állandó, a fenforogó ragályveszélyes állapotokról kiállított katonai állatorvosi bizonyítvány alapján, a lóállományt — az igazolt szükség tartamára — a szükséghez képest

Általános határozványok.

1. A tárgyalások mindenkor 10 órakor délelőtt bizottságilag tartatnak meg, melyhez kizárólagosan írásbeli ajánlatok fogadtatnak el.

2. Az 50kros bélyeggel ellátott ajánlatoknak, lepecsételt boríték alatt, az előirt bánatpénzkel együtt, külön boríték alatt való csatolása mellett, az illető állomás szükségletének tárgyalására kitűzött napon, legkésőbb délelőtti 10 óráig kell a tárgyaló bizottsághoz beérkezniük, későbbben érkező, vagy távirati uton tett ajánlatok nem vétetnek tekintetbe.

Ha valamely ajánlatban a számokkal és betűkkel irt ár között eltérés mutatkozik, akkor a betűkkel írott ár fog helyesnek tekintetni.

3. Minden ajánlattevő, a szerződési kötelezettségben már álló vállalkozók kivételével, üzleti képességét s erre vagyonának elégséges voltát, a kereskedelmi- és iparkamara által, ha pedig a kereskedelmi lajstromba bejegyzett cégje nem volna, az illetékes gazdasági egyesület által kiállított bizonyítvánnyal igazolni tartozik. Az ilyen bizonyítványok nem az ajánlattevő, hanem a felsorolt hivatal vagy egyesület által a tárgyaló bizottsághoz hivatalosan juttatandók.

Bizonyítványok, melyek a tárgyalás napjától számított két hónál korábbi kelettel bírnak, tekintetbe nem vétetnek.

Ezen bizonyítványokból a szállítási képesség terjedelmének ki kell tűnnie.

4. A tárgyalásokra nézve a cs. és kir. hadsereg szükségletére vonatkozólag, a Budapest, Székesfehérvárott, 1898. évi szeptember hó 6-án, a II. honvéd kerület területén lévő csapatok számára pedig Szegeden, az V. honvéd kerület területén lévő csapatok részére azonban Székesfehérvárott f. évi szeptember 6-án kelt hivatalosan kiállított feltételek fizetének határozatai mérvadóak. Az első betekintetők a cs. és kir. 4. hadtest hadbiztoságánál, a budapesti és székesfehérvári cs. és kir. élelmezési raktároknál, Kecskeméten a 13. huszár-ezred parancsnokságánál, utóbbiak a fennidézett állomásokon levő honvéd csapatoknál, valamint az illető m. kir. honvéd kerületi parancsnokságoknál naponta délelőtt 9 órától 12-ig.

esetleg más járványmentes állomásról való szállítás utján élelmezés iránt intézkedni; a nélkül, hogy a szállítónak valamely kártalanításra igénye származnék abból, hogy a lótap ezen időre nem töle vétetett fel.

A m. kir. honvédség számára:

A fegyvergyakorlatokra vagy más célból bevonult szabadsgolt, tartalékos és póttartalékos legénység szükségletét a szállító szintén köteles az elfogadott szállítási árakért kiszolgáltatni.

1. Az átvonulások esetében szükséges élelmi cikkek szállítására az ajánlatok a szállítási feltételek fizetének IV. pont, 1. bekezdés A-a) pontja értelmében teendők. 2. A cikkek kiszolgáltatásának a Hirdetményben megnevezett állomásokon kell történnie.

3. Termelők, mezőgazdasági egyesületek és községek ajánlatai, a kenyér szállítását illetőleg a sütőiparosok ajánlatai is, egyenlő árak mellett más vállalkozókkal szemben előnyben részesülnek.

4. Azon vállalkozó, a ki valamely közös állomás szükségleteinek szállítására vállalkozik, ajánlatával még akkor is, ha abban határozottan nem volna kitéve, hogy a cs. és kir. közös hadsereg és a honvédség, hanem röviden csak az, hogy az N. állomás szükségleteinek szállítására vonatkozik, tekintet nélkül arra, hogy ajánlat a közös hadsereg részéről elfogadott vagy visszautasított, a honvédigazgatásal szemben mindaddig kötelezettségben marad, míg a honvédtartóság elfogadó vagy elutasító értesítését kezébe nem kapta.

5. A terménycikkek a következő időszakokban szolgáltatandók ki: a kenyér- és zab előlegesen öt napra, illetőleg a hó 26-tól a hó végéig terjedő időre. A tiszti tulajdonlovak számára kijáró zab felhívóként, vagy egész hóra is előre felvehető.

A kimutatott szükséglet növekedésére vagy apadására nézve, a m. kir. honvédség részére érvényes szállítási feltételi füzet határozványai mérvadóak.

A terményeknek általános mozgatás esetén való kiszolgáltatására nézve a szállítási feltételek fizetének idevonatkozó határozványai mérvadóak.

A kiszolgáltatási időszakokra nézve elrendelt minden változásról a szállító idejében értesítettik.

A Kecskeméten állomásozó m. kir. honvéd lovas csapatok kincstári lovai részére szükséges zabnak szállítása iránt beadandó ajánlatokban, ezen cikkeknek a laktanyába, illetve a szükségleti helyre való elfuvarozására is teendő ajánlat és pedig a fuvarozási árak mértékműszámként, a szállítási ártól függetlenül és külön kitüntetés mellett.

Megjegyeztetvén azonban, hogy a fuvarozásra vonatkozó ajánlat benyújtása a szállítás elnyerésére nézve nem kötelező.

6. A rendszeren ismélendő összpontosítások (pl. satortáborban, ezredösszpontosítások stb.) alatt beálló szükségletek kiszolgáltatására a vállalatnyertes a szerződési árak mellett köteleztetik.

Az ezen szállítási feltételek fizetésében foglalt feltételek betartására minden ajánlattevő az ajánlat benyújtásával már kötelezve van.

Ezen szállítási feltételek fizetési eladók is, és a következő árak mellett bárki által megszerezhető, és pedig:

a cs. és kir. közös hadsereg szükségletét illetőleg az előbb említett élelmezési raktáraknál nyomtatott ivenként 4 krajczárért, továbbá a m. kir. honvédség szükségletét illetőleg minden m. kir. honvéd kerületi-, gyalog ezred-, zászlóalj- és huszár ezredparancsnokságnál füzetenként 7 krajczárért.

5. Községek a bánatpénz letételétől mentesek, de ajánlataikért s az ezekben elvállalt kötelezettségeikért úgy mint más vállalkozók szavatolni tartoznak.

Termelőknek a bánatpénz vagy óvadék letételétől való mentesség csak oly cikkekre adható meg, melyeket ők maguk termelnek, de írásbeli nyilatkozatot kell adniok, hogy ők az elvállalt kötelezettségek teljesítésére nézve összes vagyonukkal szavatolnak.

6. Az élelem-szükségleteknek az állomáshoz tartozó helyiségekbe való elfuvarozására nézve, a cs. és kir. közös hadseregbeli csapatok szükséglete iránt előkészített feltételi füzet XVII. pontja értelmében, külön ajánlat teendő, mert különben feltételeztetik, hogy az elfuvarozás a követelt szállítási árban már befoglalattatik.

Ha az elfuvarozásra többen egyenlő árak mellett ajánlatkötnek, akkor ezek közül az, ki az illető cikkek szállítását elnyerte, előnyben részesül.

7. Az ajánlatok a hadsereg, illetőleg honvéd-igazgatásnak ajánlatuk elfogadására iránti nyilatkozata tekintetében lemondanak az 1875. évi XXXVII. törvényezik 314. és 315. §-ában valamely ajánlat elfogadására iránti nyilatkozatra nézve megállapított határidőnek betartásáról.

Kelt Budapestén, 1898. szeptember hó 6-án.

A közös biztosító bizottságtól.

Ajánlati minta.

50 kros bélyeg

Én alulírt az 1898. évi szeptember hó 6-án 4400. szám alatt kelt hirdetmény alapján ezen ajánlatomnál fogva kötelezem magamat, hogy az állomásra nézve:

a kenyérnek 840 grammos adagját 1400 grammos cipókban kislítve kr., szóval krajczárral, a zabnak 4200 grammos adagját

189 évi 1-től 189 évi hó végéig terjedő időtartamra szállítom, továbbá az átvonuló élelmezést is a gyakorlatokhoz bevonult szabadsgoltak, tartalékosok, póttartalékosok és honvédek, valamint átvonulások részére, az előkészített feltételi füzet illető pontjai értelmében kiszolgáltatatom* és ezen ajánlatért a külön borítékban csatolt (vagy az ide csatolt elismervény szerint a pénztárnál letéteményezett semmi más kötelezettséget nem szavatoló) nevezetesen összesen forint bánatpénzzel kezesekedem.

Továbbá kötelezem magamat azon esetben, ha a szállítást elnyerém, hogy legkésőbb 14 nappal az ez iránti hivatalos értesítés után bánatpénzemet a 10 százaléknyi óvadék erejéig kiegészítendem, s ha ezt elmulasztanám, a hadsereg, illetőleg honvédség igazgatását feljogosítom arra, hogy ezen kiegészítést a kijáró szállítási keresetemből való levonás útján eszközöltesse.

Egyébiránt a hirdetményben közzétett feltételeken kívül, a tárgyalásra előkészített feltételi füzetekben foglaltaknak is alávetem magamat.

Az N. nek fog átküldetni. N. N. (vezeték- és keresztnév, lakhely, megye.)

Kelt N. ben, 1898 hó én.

Az ajánlat lepecsételő és borítékára irandó:-án kihirdetett s 1898-án tartandó tárgyaláshoz.*

*Ajánlat az 1898 A letéteményezett bánatpénz az ajánlatban részletezendő.

*Ezen helyen a honvédség számára teendő ajánlatoknál még a következőket kell felvenni: «a Kecskeméten elhelyezett honvéd lovasság zabszükségletét a szükségleti helyre kr., szóval krajczár mértékműszámkénti ár mellett el is fuvarozom.»

Utánnyomás nem díjazatik.

KIRÁLYNŐ-ARCZCRÉME,
legjobbnek ismert arczszépítő a vilagon.

Ezen arczcrème a legrovidebb idő alatt eltávolít az arczról minden bőrtisztítást igénylő, u. m. szappó, por, szén, szilícium, stb. s azt hófehérre és üdév teszi. Teljesen ártalmatlan. **Egy tégely 70 kr., két tégely 120 kr., három tégely 180 kr., négy tégely 240 kr., öt tégely 300 kr., hat tégely 360 kr., hét tégely 420 kr., nyolc tégely 480 kr., kilenc tégely 540 kr., tíz tégely 600 kr.** Széklők: **Temesváry József** Annyai-gyógyszertára Zombor, Jókai-tér 2. Budapest Török József gyógyszerárán, Király-utca 12. sz.

A női szépség
emelésére, tökéletesítésére és fenntartására legkiválóbb, teljesen ártalmatlan, vegyíztá és szirment készítmény a

Margit Crème

Rövid idő alatt szüntet szepőt, májfoltot, pattanást, bőrtinkt (mitesszer) és minden más hibáját. Kíméletes a ráncokat és himlőhelyeket, még koros egyéneknek is óde bájos arczszínt kölcsönöz. **Ára 50 kr., nagy 1 forint.** Margit bőrgyógyász 50 kr., 3 szál. Margit szappan 35 kr. Margit fogpép (Zahnpaste) 50 kr.

Készítő FÖLDES gyógyszerárán, Aradon Deák Ferenc-utca 11. sz. Főraktár: **Török József** gyógyszerárán, Budapest, Király-utca 12.

Szerencsés megoldás!
Elvégre mégis csak sikerült oly biztosan működő

Vizszűrőt

felállítani, mely ivóvizünket élvezhetővé téve — az egészségre ártalmatlan anyagokat alaposan és rendkívül gyorsan kielejezti. E könnyen kezelhető, kitűnő vizszűrő minden vízvezeték csap helyett egyszerűen a csőre lesz csavarva.

Szűrőkövekkel ellátott szivattyúk kutakhoz, valamint ipari és gazdasági célokra szolgáló szűrőkészülékek, nagy választékban. Számos elismerő levéllel, nemkülönben tudományegyetemünk kiváló tanárának, **Dr. Pertik Ottó** urnak legfényesebb szakértői véleményével rendelkezünk. 7847

A vizszűrőtársaság főraktára
Budapest, VII., Erzsébet-körut 27.
Árjegyzéket ingyen és bérmentve küldünk.

VALÓDI

Alsó csomagolású 20 krajczár (50 Heller), 500 gramm.

Kathreiner-féle
Kepp maláta kava
egész szemekből
Kathreiner-féle maláta kava gyárak
Bécs-München

Saját érdekünkben csakis ezen eredeti csomagokat kérjük és fogadjuk el.

50 év óta
közkeveltségnek örvendőnek közhíros, rekedtség, torok és légzési szervek működési zavaráinak a kitérőnek bizonyult

EGGER-féle MELLPASZTILLÁK
(1 doboz 50 kr. és 1 frt. Próbadozoz 25 kr.)
Bérmentesítés 20 kr. — A gyomor rendetlen működésénél radikális hatásnak bizonyultak

EGGER szódapasztilái
(1 doboz 30 kr.) Bérmentesítés 20 kr. Mindkét szert kapható minden gyógyszerárán. — Fő- és széklőkészítők Magyarországon. **Nádor** gyógyszerárán, Budapest, Váci-körut 17.

Haj-fiatalító

Herm. Jahnke berlini híres vegyész találmánya. A haj-fiatalító nem festi a haját, hanem a fiatalos eredeti és üde hajszínét helyreállítja, a vörös haját barnítja. — **Egy üveg ára 2 frt 40 kr.** postálva bérmentesítve, a pénz előleges beküldése mellett **2 frt 75 kr.** Hozzávaló **Brillantine** 1 üveg ára 60 kr. postán bérmentesítve **80 kr.** Budapesti főraktár: **EGGER-féle** gyógyszerárán, **Nádor**, VI., Váci-körut 17. és a Török-féle gyógyszerárán. 7811

Kwizda Fluidja

A kigyó védjeggyel.
Régi jóhírű diétikus csomagtábor (bedőrző) (szelvény) az emberi test izmait és inait erősíti.

1/2 palack ára 1 frt.

Turista-fluid.
Eredményesen használva turisták, kempingezők és lovagok által nagyobb távakra utáni erőltetésre és erőtlenítésre.

1/2 palack ára 60 kr.

Csak a fenti védjeggyel a valódi. — Kapható minden gyógyszerárán. — Főraktár: **Kreisapothek, Kornenburg (Bécs mellett).** A név, rajza és csomagolás törvényesen védett. 7839

Vérszegények és lábbadozók

Serravallo Chinabort vassal lgyanak
1/2 liter ára 1 frt 20 kr.
1 liter ára 2 frt 20 kr.

Készítő Serravallo gyógyszerész Triestben. **Pompás ízű, a miert a gyermekek is igen szívesen isszák.** Sokszor kitérítették, Minden gyógyszerárán kapni.

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
legtisztább égvényes
SVANYU-KÚT

Zürich világhírű
selyemkelméit

a legújabb, legmodernebb minőségben, fekete, fehér és a legvilágosabb színes mintákban kaphatja ön igazi gyári áron porto és vámmentesen egyenesen házhöz szállítva. Ezer meg ezer előismerő írat. Minták postafordultával.

GRIEDER ADOLF ÉS TSA
királyi szállítók
selyemkeltő-gyárak szövetsége Zürich. 7784

A NAGY KRACH!

New-York és London az európai szárazföldet sem simelték meg a egy nagy ezüstáru-gyár indította érette magát egész készletét — a munkadíj csekély megtérítése mellett — eljuttatkozni. En vagyok felhalmozva ezen megbízhat eszközöket. En tehát minden embernek adom az alatt felsorolt tárgyakat pusztán 6 frt 60 kr. megtérítése mellett és pedig:

- 6 drb legfin. asztaltálcát val. ang. porcelán
- 6 amer. szab. ezüst villát egy drából
- 6 svédkanalat
- 12 kávékanalat
- 12 levestarókát
- 1 tejszórtót
- 2 angol Victoriaművészt
- 2 pompás asztali-gyertyatartót
- 1 teaszűrőt
- 1 legfinomabb oszorkozót

6 44 drb összesen csak 6 frt 60 kr.

A fenti 44 tárgy esztétik 40 frtba került és most ezen minimális ártért 6 forint 60 krajczárért kapható. Az amerikai szab. ezüst egy teljesen fehér fém, mely ezüst színét 25 éven át megtartja, miert is jótállás vállalatik. Legjobb bizonyítékaul, hogy ezen hirdetés

nem szélhámososság
zennel nyilvánosan kötelezem magamat arra, hogy ha az ár nem felel meg, kifogás nélkül visszavásárolom a pénzt. Senki se mulassza el a kedvező alkalmat, ezen remek garnitúrát megszerezni, a mely különösen ajánlatos házassági és alkalmi ajándéknak és jobb hástartások részére. 7806

Kapható csak HIRSCHBERG A-nál
az egyesült amerikai szabad. ezüstáru gyár főképviseleténél,
Bécs, II., Rembrandtstrasse 19/7. Telefon 7114.

Széklőkészítők a vidékre utazóknak, vagy az összes előleges beküldése mellett. — **Tízfrt-ért por hozza 10 kr. Csopán az itt látható védjeggyel valódi.** (Egészítési ár.)
Kivonat az elismerő levelekből:
Bécses ezüstáru-küldeményét meghajtam, melylyel nagyon meg vagyok elégedve és kérem még egy olyan garnitúrát, 14 drb. amer. szab. ezüstből utárv. küldeni.
Bozovics, Kr.-Sztrény. 18/7. 896.

Amerikan Patent
Kereskedő S. főszoalga
Az első küldeményemmel nagyon meg vagyok elégedve, kérek még egy garnitúrát. **Majorosy János, kanonok, Kalocsa.**
A küldeményt vetm m, nagyon meg vagyok elégedve, kérek még egy küldeményt 6 frt 60 krajczár.
Kolosvár. **Bánffy báró ő ezell.**

MINDENÜTT KAPHATÓ
RÉTHY FÉLE
PEMETEFÜ CZUKORKA
LEGJOBB rekedtség köhögés és hurut ellen.
1 doboz ára 30 kr. 5 doboz bérmentesítve 1 frt 50 kr.
Széklőkészítők: **RÉTHY BÉLA** gyógyszerész Békés-Csabán.

Magyarország legszebb látványossága.
A hódoló diszfelvonulás.
Óriási körkép.
Festette EISENHUT FERENCZ.
Látható Városliget Andrassy-út végén a magyar körkép-társaság palotájában reggel 9 órától esti 6 óráig.
Belépő díj 50 kr. — Gyermekek és katonajegy őrmestertől lefelé 30 kr.

A Franklin-Társulat nyomdája, (Budapest IV., Egyetem-utca 4.)

VASÁRNAPI UJSÁG

41. SZÁM. 1898. BUDAPEST, OKTÓBER 9. 45. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt | félre — 6. Csopán a VASÁRNAPI UJSÁG | egész évre 8 frt félre — 4. Csopán a POLITIKAI UJDONSÁGOK | egész évre 5. — félre — 2.50 Kétféle előfizetésre a postallag meghatározott viteldij is csatolandó.

A LAINZI KASTÉLY.
Erzsébet királyné kastélya a Bécsi-Erdőben.

A KELETI ALPESEK Bécsi-Erdő nevű kiágazásában, nem messze a bécsiek kiránduló-helyétől Lainztl, szelid lejtőjű halmon, 5400 hold bekerített tölgyfaerdőség terül el: a cs. és kir. vadaskert. Az erdőség szívében nagy tisztás van, mely a lejtőkről lassan simul le s völgyet alkot. E tisztás éjszaka-nyugati oldalán emelkedik boldogult királynénk egyik kedves tartózkodó helye, a lainzi *Hermes-kastély*, teljesen elzárva a külvilágtól, ott, a fallal körülzárt erdőségben, melyből csak a lombkoronák áthatlan

sűrűsége volt minden, a mit a kíváncsi szem láthatott. A kastély teljesen a jó királyné kedve, műziséje, óhaja szerint épült. Minden legkisebb részletet ő maga határozott meg.

Már egy évtizednél több, hogy a kastély felépült, de legközelebbi kis környezetét kivéve, még soha senki nem látta e kastélyt s nem volt e parkban.

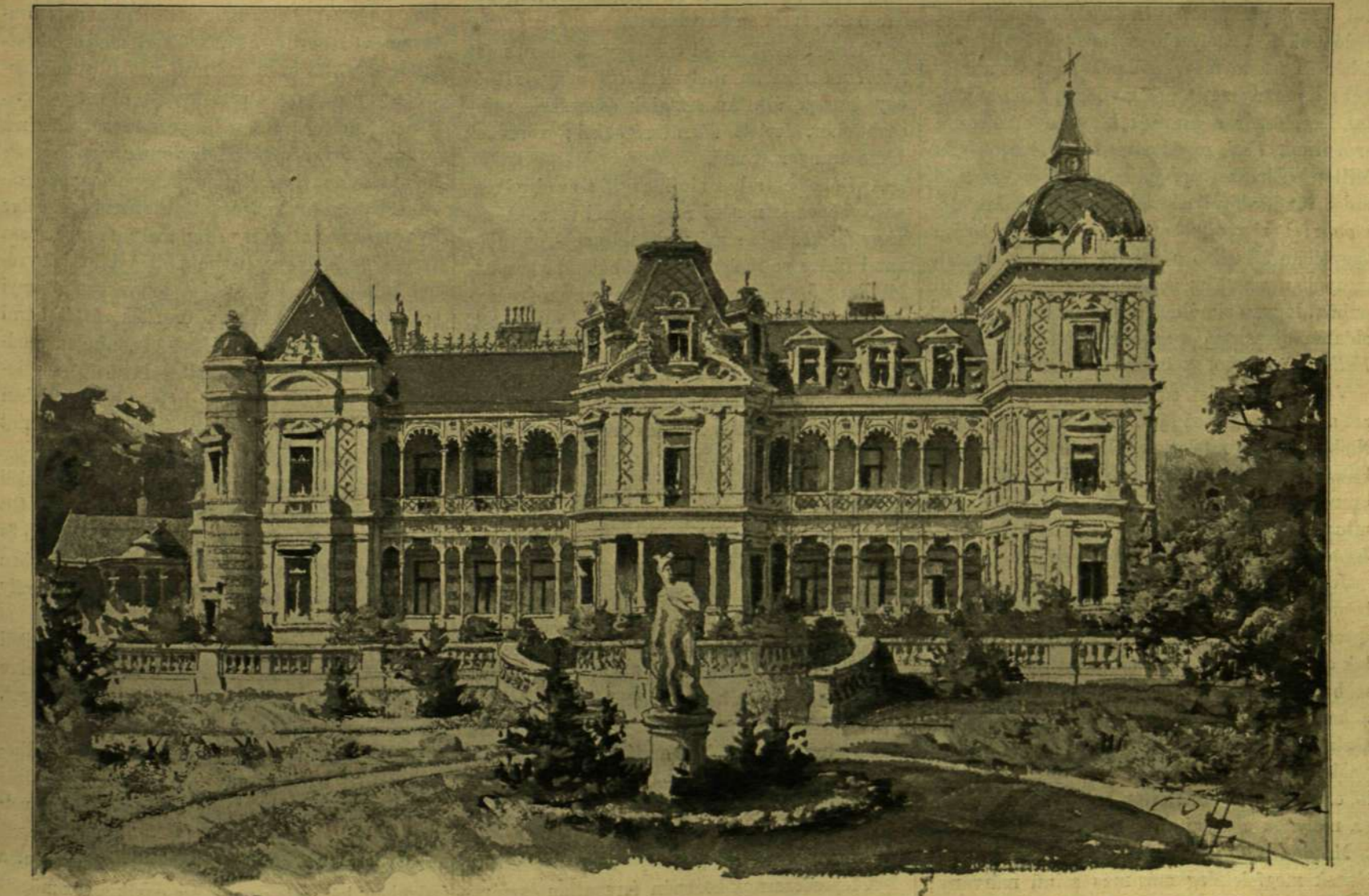
Meséket szöttek róla a környéken, mint a titokzatos csipkerózsa-várról. Sokan megkísérelték, hogy a királyné távollétében bejuthassanak, de hiába! Az a mesevár nem nyílt meg senki előtt.

A bekövetkezett nagy gyász után Paur

Géza festőművész és e sorok írója engedélyt kértünk és kaptunk arra, hogy a nagy közönség előtt még teljesen ismeretlen kastélyt megtekint-hessük s e kedves lak képeit és leírását hozzá-csatolhassuk felejthetetlen királynénk emléke-zetére a «Vasárnapi Ujság»-ban megjelenő ké-pekhez és cikkekhez.

Szorongó szívvel értünk a vadaskert falához s elfogódva léptünk be a kapun. A vadász, a kapuór már értesítve volt s megmutatta az utat, mely a kastélyhoz vezet.

Alig haladtunk néhány lépést, egyszerre meg-csapott a hatalmas erdőség ozonnal telített, illatos levegője. Felséges levegő! Ez maga képes volna haladók életét meghosszabbítani. A széles

Háry Gyula rajza.

A LAINZI KASTÉLY.